

**UCHWAŁA NR 24/IX/2025
RADY GMINY BRANIEWO
Z DNIA 28 LUTEGO 2025 ROKU**

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Braniewo na lata 2025-2033

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1465 ze zm.) oraz art. 16b i art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 ze zm.) Rada Gminy Braniewo uchwala, co następuje:

§1

Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Braniewo na lata 2025-2033, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Braniewo.

§3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i polega ogłoszeniu w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy Braniewo.

**PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY**

Stanisław Żołędziewski

ZAŁĄCZNIK NR 1
DO UCHWAŁY NR 24/IX/2025
RADY GMINY BRANIEWO
Z DNIA 28 LUTEGO 2025 ROKU

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Braniewo na lata 2025-2033

Braniewo 2024

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
1. Podstawy prawne Strategii.....	4
2. Zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi i programowymi.....	7
3. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Braniewo.....	12
3.1. Położenie i ludność.....	12
3.2. Lokalny rynek pracy.....	14
3.3. Dominujące problemy w ujęciu pomocy społecznej.....	17
4. System pomocy i wsparcia w Gminie Braniewo.....	21
4.1. Zasoby instytucjonalne.....	21
4.2. Zdolność podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych.....	23
5. Wyzwania strategiczne w obszarze polityki społecznej.....	27
5.1. Funkcjonowanie rodzin z dziećmi.....	27
5.2. Sytuacja osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.....	28
5.3. Przemoc domowa i uzależnienia.....	31
5.4. Bezrobocie, bierność zawodowa i ubóstwo.....	34
6. Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią.....	37
7. Cele i kierunki działań.....	41
Cel strategiczny 1. Wzmocnienie rodzin w sferze opieki i wychowania, ze szczególnym uwzględnieniem warunków rozwoju dzieci i młodzieży.....	43
Cel strategiczny 2. Poprawa funkcjonowania mieszkańców gminy w sferze społeczno-zawodowej oraz socjalno-bytowej.....	44
Cel strategiczny 3. Kreowanie warunków sprzyjających aktywności i rozwojowi osób starszych, w tym sprawnemu ich funkcjonowaniu w środowisku lokalnym.....	45
Cel strategiczny 4. Włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami oraz osób długotrwale chorujących, w szczególności psychicznie.....	46
Cel strategiczny 5. Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców różnymi dysfunkcjami społecznymi, w szczególności przemocą domową i uzależnieniami.....	47
Cel strategiczny 6. Wspieranie rozwoju wspólnoty lokalnej, upowszechniania idei samorządowej oraz pobudzania aktywności obywatelskiej, w tym poprzez rozwój ekonomii społecznej.....	48
8. Sposób realizacji Strategii.....	50
8.1. Usługi społeczne oraz zadania publiczne zlecane podmiotom ekonomii społecznej.....	50
8.2. Koordynacja wdrażania Strategii.....	51
8.3. Ramy finansowe.....	51
8.4. Monitoring Strategii.....	52
Spis tabel.....	54
Spis wykresów.....	54

Wprowadzenie

Lokalna polityka społeczna, w szerokim znaczeniu, stanowi działalność zmierzającą do poprawy standardów życia wszystkich mieszkańców wspólnoty samorządowej. Działania realizowane w jej ramach nie powinny więc koncentrować się jedynie na doraźnym bądź długookresowym wspomaganiu osób i rodzin w trudnych sytuacjach życiowych, tylko zmierzać do oddziaływania na świadomość społeczną oraz warunki życia, tak aby minimalizować ryzyko występowania problemów i dysfunkcji oraz maksymalizować zdolność osób i rodzin do ich samodzielnego przezwyciężania.

Nowoczesna ochrona socjalna obywateli wymaga zatem integracji działań podejmowanych na szczeblu lokalnym przez różne podmioty, przede wszystkim władze i jednostki organizacyjne gminy, a także partnerów samorządu – instytucje publiczne, organizacje obywatelskie, przedsiębiorców i osoby fizyczne. Założenia te znajdują wyraz w *Strategii rozwiązywania problemów społecznych Gminy Braniewo na lata 2025-2033*. Stanowi ona kontynuację dokumentu obowiązującego w latach 2016-2024, jednak uwzględnia aktualne potrzeby i problemy społeczne, a także uwarunkowania prawne oraz współczesne trendy w polityce społecznej.

Jednym z tych trendów jest deinstytucjonalizacja usług społecznych – proces rozwoju usług świadczonych w środowisku zamieszkania osób i rodzin wymagających wsparcia, przy czym usługi te są kierowane nie tylko do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, ale wszystkich mieszkańców, którzy ze względu na swoją sytuację mogą potrzebować profesjonalnej pomocy (postulat powszechności systemu wsparcia). Usługi są świadczone w sposób zindywidualizowany w środowisku lokalnym, co ma docelowo doprowadzić do sytuacji, w której całodobowa opieka instytucjonalna świadczona poza miejscem zamieszkania nie będzie w ogóle potrzebna.

Strategia składa się z dwóch zasadniczych części: diagnozy sytuacji społecznej Gminy Braniewo oraz założeń wdrożeniowych. Część diagnostyczna została opracowana w oparciu o analizę danych zastanych dotyczących m.in. ludności, sytuacji gospodarczej, aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców, a także głównych problemów i dysfunkcji społecznych. Najbogatsze źródło informacji stanowił Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (BDL GUS), a także dane i sprawozdania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Braniewie. Głównym okresem analizy jest perspektywa lat 2021-2023, przy czym w przypadku niektórych zagadnień, dla uwypuklenia zachodzących procesów, analizowane są również lata wcześniejsze. Generalnie przyjęto zasadę wykorzystywania danych najbardziej aktualnych na moment opracowywania diagnozy. Z kolei część wdrożeniowa Strategii zawiera cele projektowanych zmian i katalog niezbędnych kierunków działań, a także wskazówki, jak skutecznie zarządzać realizacją Strategii oraz jej ogólne ramy finansowe.

1. Podstawy prawne Strategii

Opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych stanowi, w świetle art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym. W jego ramach należy szczególnie uwzględnić programy pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz inne, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Ustawa precyzuje ponadto, w art. 16b pkt 2, elementy, które musi zawierać strategia. Są to:

- a) diagnoza sytuacji społecznej, w tym określenie zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych
- b) prognoza zmian w okresie objętym strategią,
- c) określenie celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii i jej ram finansowych, a także wskaźników realizacji działań.

Ponadto, zgodnie z art. 16b pkt 3 strategia opracowana przez gminę określa usługi społeczne w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zlecane w trybie określonym w tej ustawie.

Usługi wymienione w ustawie o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych zawierają się w następujących obszarach:

- a) polityka prorodzinna,
- b) wspieranie rodziny,
- c) system pieczy zastępczej,
- d) pomoc społeczna,
- e) promocja i ochrona zdrowia,
- f) wspieranie osób niepełnosprawnych,
- g) edukacja publiczna,
- h) przeciwdziałanie bezrobociu,
- i) kultura,
- j) kultura fizyczna i turystyka,
- k) pobudzanie aktywności obywatelskiej,
- l) mieszkalnictwo,
- m) ochrona środowiska,
- n) reintegracja zawodowa i społeczna.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie wymienia aż 41 zadań publicznych, w ramach których może być prowadzona działalność społecznie użyteczna przez organizacje pozarządowe we współpracy z samorządem gminnym. Na uwadze mieć trzeba jeszcze ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, a w szczególności jej art. 7,

który wymienia zadania własne gminy realizowane w celu zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty lokalnej. W dość szerokim katalogu zadań gminy znajdują się takie, które wpisują się w politykę społeczną:

- a) ochrona zdrowia;
- b) pomoc społeczna, w tym ośrodki i zakłady opiekuńcze;
- c) wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej;
- d) gminne budownictwo mieszkaniowe;
- e) edukacja publiczna;
- f) kultura, w tym biblioteki gminne i inne instytucje kultury oraz ochrona zabytków i opieka nad zabytkami;
- g) kultura fizyczna i turystyka, w tym tereny rekreacyjne i urządzenia sportowe;
- h) polityka prorodzinna, w tym zapewnienie kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej;
- i) polityka senioralna;
- j) wspieranie i upowszechnianie idei samorządowej, w tym tworzenie warunków do działania i rozwoju jednostek pomocniczych i wdrażania programów pobudzania aktywności obywatelskiej.

Obszar lokalnej polityki społecznej kształtują również inne akty normatywne w randze ustawy, wśród których należy wymienić w szczególności następujące:

- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
- Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych;
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego;
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;
- Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej;
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych;
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych;
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;
- Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci;

- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”;
- Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo Energetyczne;
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- Ustawa z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych;
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych;
- Kodeks rodzinny i opiekuńczy z dnia 25 lutego 1964 r.;
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich;
- Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.

Realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych odbywa się na podstawie przepisów wskazanych wyżej ustaw, a także szeregu innych, których tu nie wymieniono, a które regulują obowiązki organów gminy, sposób realizacji zadań własnych, jak również określają katalog dostępnych narzędzi.

2. Zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi i programowymi

Uwarunkowania programowe lokalnej polityki społecznej znajdują swoje źródła w dokumentach strategicznych różnych szczebli: międzynarodowego, europejskiego, krajowego, regionalnego oraz lokalnego. Stanowią one kierunkowe wytyczne dla działań jednostek samorządu terytorialnego, zapewniając spójność działań i realizację nadrzędnych celów polityki poszczególnych szczebli. Wśród dokumentów szczebla międzynarodowego należy wskazać w szczególności *Agendę na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030*, definiującą 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju. Z punktu widzenia polityki społecznej istotne są cele odnoszące się do eliminacji ubóstwa i głodu, zapewnienia wszystkim ludziom zdrowego życia oraz edukację wysokiej jakości, a także budowy na wszystkich szczeblach skutecznych i odpowiedzialnych instytucji, sprzyjających włączeniu społecznemu.

Na szczeblu krajowym istotne znaczenie ma *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności*. Główny cel tego dokumentu stanowi poprawa jakości życia Polaków, rozumiana kompleksowo jako dobrostan w różnych obszarach życia: długości życia w ogóle, długości życia w zdrowiu, większej satysfakcji z wykonywania pracy, lepszych warunków łączenia kariery zawodowej z życiem prywatnym i rodzinnym, sprawnej sieci bezpieczeństwa socjalnego, której celem jest zwiększenie szans na aktywność społeczną i zawodową oraz dbałość o przeciwdziałanie różnym formom wykluczenia, dostępności dóbr i usług publicznych bez względu na status rodzinny i miejsce zamieszkania, otwartych warunków uczestnictwa w życiu publicznym, bezpieczeństwa dochodów na starość, środowiskowego poczucia równowagi w odniesieniu do warunków krajobrazowych, naturalnego stanu otoczenia oraz żywności, udziału w kulturze, poczucia satysfakcji z życia.

Z punktu widzenia lokalnej polityki społecznej istotne jest zwrócenie uwagi na dokumenty podejmowane na szczeblu krajowym w zakresie deinstytucjonalizacji i rozwoju usług społecznych, a także przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Stosunkowo nowym dokumentem jest *Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)*. Jej główny cel stanowi deinstytucjonalizacja, czyli przechodzenie od opieki o charakterze instytucjonalnym do opieki świadczonej w środowisku rodzinnym i społeczności lokalnej. Wśród najważniejszych założeń tego dokumentu można wskazać:

- zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci,
- zbudowanie skutecznego i trwałego systemu świadczenia usług społecznych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu,
- włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami dające możliwość życia w społeczności lokalnej niezależnie od stopnia niepełnosprawności,
- stworzenie skutecznego systemu usług społecznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności oraz osób zagrożonych bezdomnością.

W 2021 roku Rada Ministrów przyjęła *Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030*. Priorytety określone w dokumencie koncentrują się na zagadnieniach takich jak usługi społeczne dla osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i innych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu; przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży; przeciwdziałanie bezdomności i wykluczeniu mieszkaniowemu; wspieranie osób i rodzin poprzez działania instytucji pomocy społecznej oraz podmiotów ekonomii społecznej; a także wspieranie integracji cudzoziemców poprzez rozwój usług społecznych dla migrantów oraz wsparcie integracji na rynku pracy.

Istotną sferą lokalnej polityki społecznej jest ekonomia społeczna, na szczeblu krajowym programowana poprzez *Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej*. Dokument ten za cel długofalowy przyjmuje, że *Ekonomia społeczna i solidarna stanie się istotnym instrumentem aktywnej polityki społecznej, wsparcia rozwoju społecznego oraz lokalnego*, natomiast za cel główny: *Do roku 2030 podmioty ekonomii społecznej będą ważnym elementem aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostarczycielami usług społecznych*. Osiągnięcie celu głównego możliwe będzie dzięki realizacji następujących celów szczegółowych:

- 1) Wspieranie trwałego partnerstwa podmiotów ekonomii społecznej z samorządem terytorialnym w realizacji usług społecznych.
- 2) Zwiększenie liczby wysokiej jakości miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- 3) Zwiększenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej na rynku.
- 4) Upowszechnienie pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej.

W obszarze polityki senioralnej na uwagę zasługuje *Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – uczestnictwo – solidarność*. Jej główny cel stanowi podnoszenie jakości życia seniorów poprzez umożliwienie im pozostawania jak najdłużej samodzielnymi i aktywnymi oraz zapewnienie bezpieczeństwa. Obszary dotyczące ogółu osób starszych to m.in. kształtowanie pozytywnego postrzegania starości w społeczeństwie, uczestnictwo w życiu społecznym, profilaktyka chorób, promocja zdrowia, zwiększanie bezpieczeństwa fizycznego, tworzenie warunków do solidarności i integracji międzypokoleniowej, a także działania na rzecz edukacji dla starości (kadry opiekuńcze i medyczne), do starości (całe społeczeństwo), przez starość (od najmłodszego pokolenia) oraz edukacja w starości (osoby starsze). Obszary uwzględniające działania wobec niesamodzielnymi osób starszych to w szczególności ułatwienie dostępu do usług wzmacniających samodzielność oraz dostosowanie środowiska zamieszkania do możliwości funkcjonalnych niesamodzielnymi osób starszych, zapewnienie optymalnego dostępu do usług zdrowotnych, rehabilitacyjnych i opiekuńczo-pielęgnacyjnych, a także system wsparcia nieformalnych opiekunów niesamodzielnymi osób starszych przez instytucje publiczne.

Obszar wsparcia osób z niepełnosprawnościami również opiera się obecnie na dokumencie strategicznym, jakim jest *Strategia na rzecz osób z niepełnosprawnościami na lata 2021-*

2030. Jej główny cel stanowi włączenie osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami w życie społeczne i zawodowe, a tym samym zagwarantowanie im praw określonych w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Dokument składa się z ośmiu priorytetów, takich jak niezależne życie, dostępność, edukacja, praca, warunki życia i ochrona socjalna, budowanie świadomości oraz koordynacja. W ich ramach planowane są takie działania jak np. zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami możliwości pełnego udziału w życiu społecznym, publicznym i politycznym, przeprowadzenie procesu deinstytucjonalizacji, wczesna pomoc, edukacja włączająca, aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami, modyfikacja i uzupełnienie systemu wsparcia zatrudnienia oraz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami, profilaktyka i leczenie w obszarze zdrowia psychicznego oraz środowiskowy system wsparcia osób z problemami zdrowia psychicznego i inne.

Na poziomie regionalnym należy odnieść się do *Strategii polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2021-2030*. Dokument ten zakłada jako cel główny: „Wzmocnienie spójności społecznej regionu Warmii i Mazur oraz poprawa warunków życia mieszkańców przy współpracy środowisk lokalnych i partnerów działających w obszarze polityki społecznej”. Cel ten jest realizowany w siedmiu obszarach i celach strategicznych:

- 1) Rodzina - cel: *Wzmocnienie aktywności oraz samodzielności osób i rodzin.*
- 2) Seniorzy - cel: *Wzrost jakości życia osób starszych.*
- 3) Osoby z niepełnosprawnościami - cel: *Zwiększenie aktywności osób z niepełnosprawnościami w życiu rodzinnym, społecznym i zawodowym.*
- 4) Profilaktyka uzależnień i przeciwdziałanie przemocy - cel: *Zintegrowanie i wzmacnianie działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniami oraz zjawiskiem przemocy.*
- 5) Wspieranie zatrudnienia - cel: *Ograniczenie bezrobocia oraz bierności zawodowej wśród mieszkańców województwa.*
- 6) Ekonomia społeczna i solidarna - cel: *Zwiększenie udziału ekonomii społecznej i solidarnej w rozwoju społeczności lokalnych.*
- 7) Kapitał społeczny - cel: *Budowanie spójności społecznej poprzez wzmocnienie kapitału społecznego.*

W obszarze usług społecznych w 2023 roku Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjął *Warmińsko-Mazurski Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023-2025*. Cele dokumentu sformułowano następująco:

- określenie kierunków rozwoju usług społecznych, usług zdrowotnych oraz deinstytucjonalizacji na poziomie regionalnym,
- powiązanie dostępnych źródeł finansowania, w szczególności funduszy europejskich, a także innych źródeł finansowych (rządowych, samorządowych) z regionalnymi celami i działaniami w obszarze usług społecznych i deinstytucjonalizacji,

- skoordynowanie działań podejmowanych przez różne departamenty/jednostki organizacyjne samorządu województwa przy uwzględnieniu potencjału i zasobów sektora obywatelskiego i partnerów społecznych.

Sformułowano również cele horyzontalne w procesie rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji w województwie warmińsko-mazurskim, wspólne dla wszystkich obszarów interwencji. Są to:

- 1) Tworzenie miejsc koordynacji usług w formie Centrów Usług Społecznych.
- 2) Wzmocnienie potencjału podmiotów ekonomii społecznej, w tym organizacji pozarządowych i przedsiębiorstw społecznych realizujących usługi społeczne.
- 3) Rozwój mieszkalnictwa wspomagane z koszykiem usług dostosowanych do indywidualnych potrzeb osoby wymagającej wsparcia.
- 4) Wzmocnienie potencjału kompetencyjnego kadr systemu pomocy i integracji społecznej oraz promowanie zawodów pomocowych.
- 5) Wzmacnianie, promowanie i inspirowanie partnerstw publiczno-społecznych.
- 6) Wzmacnianie, promowanie i inspirowanie współpracy międzysektorowej.
- 7) Wzmacnianie i promowanie wolontariatu.

Na szczeblu powiatowym warto zwrócić uwagę na założenia *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Braniewskim na lata 2016-2026*. Dokument ten był tworzony w okresie zastoju gospodarczego i trudnej sytuacji na rynku pracy. Najważniejszym celem w tamtej rzeczywistości było zapobieganie zagrożeniom społecznym oraz tworzenie bezpieczeństwa socjalnego przy jednoczesnym wspieraniu aktywności mieszkańców.

Misję strategii sformułowano następująco:

PRAWIDŁOWO FUNKCJONUJĄCA RODZINA

Realizacja powyższego celu zostanie osiągnięta poprzez działania w następujących obszarach strategicznych:

- pomoc dziecku i rodzinie,
- wspieranie osób niepełnosprawnych,
- zapobieganie bezdomności oraz profilaktyka i przeciwdziałanie uzależnieniom,
- przeciwdziałanie długotrwałemu bezrobociu.

Dla każdego z wymienionych wyżej obszarów strategii określono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia (analiza SWOT), a także cele i działania. Pierwszy obszar – pomoc dziecku i rodzinie – zakłada m.in. doskonalenie istniejącego systemu pieczy zastępczej, rozwój poradnictwa specjalistycznego (świadczonego przez np. psychologów, pedagogów, terapeutów, prawników) oraz dostępność pomocy w sytuacjach kryzysowych, a także przygotowanie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej do samodzielnego życia, pełnienia podstawowych ról społecznych.

W drugim obszarze dot. wspierania osób z niepełnosprawnościami, strategia koncentruje się wokół czterech celów strategicznych:

- 1) Zapobieganie niepełnosprawności.
- 2) Ograniczanie skutków niepełnosprawności przez rozwój rehabilitacji medycznej, zawodowej i społecznej.
- 3) Integracja osób niepełnosprawnych ze społeczeństwem lokalnym.
- 4) Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, zawodowym, kulturze, edukacji, rekreacji, sporcie.

Obszar trzeci Strategii podejmuje problematykę raczej skrajnych sytuacji życiowych, albowiem jest poświęcony zapobieganiu bezdomności oraz przeciwdziałaniu uzależnieniom i przemocy w rodzinie. Zakłada m.in. udzielanie wszechstronnej pomocy osobom zagrożonym bezdomnością i bezdomnym (m.in. pomoc prawna, socjalna, prowadzenie schronisk, noclegowni, jadłodajni, łazni), prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej, w szczególności dla dzieci i młodzieży; zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i prawnej dla osób uzależnionych i ich rodzin; udzielanie pomocy psychologicznej, pedagogicznej, terapeutycznej rodzinom, w których występuje przemoc domowa, w tym w szczególności ochrona ofiar przemocy.

Z kolei obszar czwarty Strategii dotyczy przeciwdziałania bezrobociu, w tym szczególnie skutkom długotrwałego bezrobocia. Przewiduje m.in. dostosowanie profilu kształcenia zawodowego do wymogów lokalnego rynku pracy; organizowanie dla osób bezrobotnych szkoleń, przekwalifikowania, zdobywania doświadczenia poprzez staże zawodowe, prace interwencyjne; podjęcie inicjatywy w celu utworzenia spółdzielni socjalnej osób fizycznych lub spółdzielni socjalnej osób prawnych; a także objęcie pomocą stypendialną dzieci z rodzin najuboższych oraz objęcie dzieci ochroną przed skutkami bezrobocia rodziców poprzez zapewnienia podstawowego wyposażenia szkolnego, posiłków, zajęć pozalekcyjnych.

Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych uwzględnia założenia powyższych dokumentów, w stopniu możliwym do realizacji na najniższym szczeblu jednostki samorządu terytorialnego.

3. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Braniewo

3.1. Położenie i ludność

Gmina Braniewo to gmina wiejska położona w północno-zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, w powiecie braniewskim. Sąsiaduje z gminami: Frombork, Pieniężno, Płoskinia i Lelkowo oraz gminą miejską Braniewo, która jest położona w jej środku. Północna granica gminy stanowi granicę Polski z Federacją Rosyjską (obwód królewiecki). Natomiast od północnego zachodu naturalną granicą gminy jest Zalew Wiślany. Przez gminę przebiegają drogi krajowe: S22 - droga ekspresowa z Elbląga w kierunku Królewca; DK54 łącząca S22 na węźle Braniewo-Południe z przejściem granicznym z Rosją Gronowo – Mamonowo; drogi wojewódzkie: DW504 łącząca Elbląg z Braniewem (długości 42 km), DW507 Braniewo – Dobrze Miasto, a także linie kolejowe nr 204 Malbork – Braniewo¹ oraz nr 221 Olsztyn Gutkowo - Braniewo.

Całkowita powierzchnia gminy wynosi 307 km² i pod tym względem gmina należy do średniej wielkości jednostek samorządu terytorialnego w regionie. Średnia gęstość zaludnienia gminy to 18 osób/km², co oznacza, że jest niższa niż województwa warmińsko-mazurskiego, dla którego wynosi 56 osób/km² oraz całego powiatu braniewskiego, kształtująca się na poziomie 31 osób/km².

Pod względem administracyjnym gmina obejmuje 54 miejscowości tworzące 28 sołectw. Siedzibą jej władz samorządowych jest miasto Braniewo, w którym mieszczą się m.in. Urząd Gminy Braniewo oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Tabela 1. Liczba mieszkańców Gminy Braniewo w latach 2020-2023

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023
Ogółem	5 570	5 473	5 456	5 391
Mężczyźni	2 871	2 821	2 810	2 789
Kobiety	2 699	2 652	2 646	2 602

ŹRÓDŁO: OPRAWOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

W świetle danych Głównego Urzędu Statystycznego w końcu 2023 roku Gminę Braniewo zamieszkiwało 5 391 mieszkańców. Przewagę mieli mężczyźni, których stanowili ponad 51,7% ludności. Na 100 mężczyzn przypadają zaledwie 93 kobiety. Liczba ludności faktycznie zamieszkałej na terenie gminy w ostatnich latach zmniejszyła się. W porównaniu do 2020 roku spadek wyniósł 179 osób, tj. ponad 3,2% ogółu ludności.

Jednym z czynników, które mają wpływ na tempo i wielkość zmian liczby ludności jest przyrost naturalny, stanowiący różnicę między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w danym okresie. W latach 2021-2023 wykazywał wartości ujemne, co oznacza, że więcej mieszkańców gminy umierało niż się rodziło. W tym okresie ubyło łącznie 56 osób w ogólnej liczbie ludności.

¹ Pociągi osobowe kursują na odcinku od Malborka do Bogaczewa. Od Bogaczewa do Braniewa ruch pociągów pasażerskich jest zawieszony.

Wpływ na kształtowanie się liczby ludności gminy mają również migracje. W badanym okresie saldo migracji, stanowiące różnicę między liczbą zameldowań (napływ ludności) a liczbą wymeldowań (odpływ ludności), wykazywało wyłącznie wartości ujemne. Najniższą wartość odnotowano w 2021 roku, gdy zameldowało się 58 osób, a wymeldowało się aż 123 mieszkańców, zaś saldo migracji wyniosło -65.

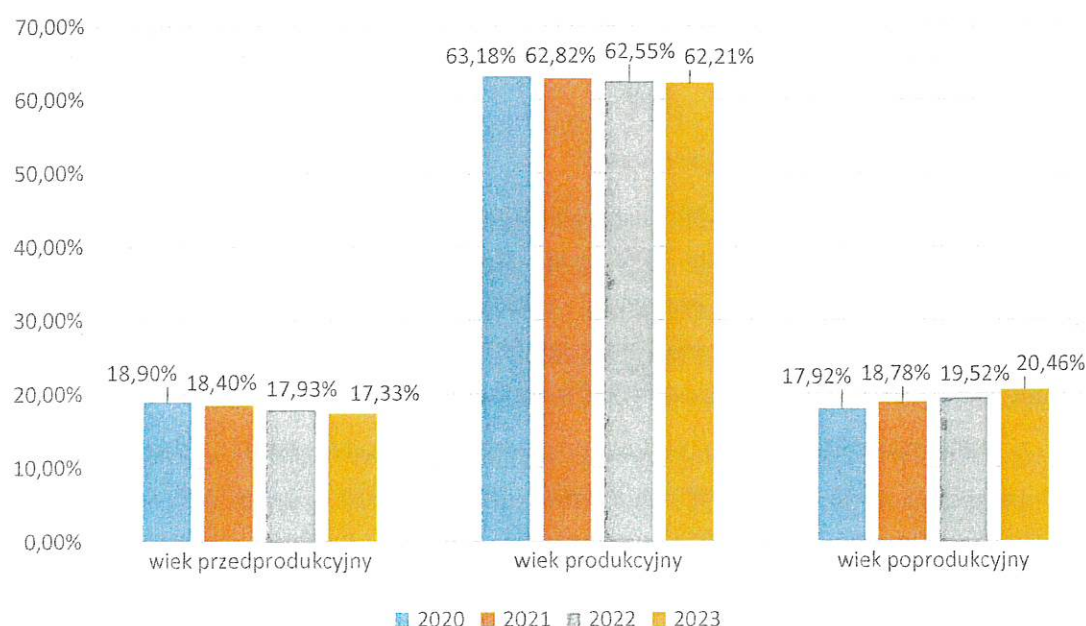
Tabela 2. Wybrane dane dotyczące ruchu naturalnego i migracji ludności Gminy Braniewo w latach 2020-2023

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023
Urodzenia żywe	57	38	40	38
Zgony ogółem	57	63	66	43
Przyrost naturalny	0	-25	-26	-5
Zameldowania	54	58	80	49
Wymeldowania	67	123	88	91
Saldo migracji	-13	-65	-8	-42

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

Struktura wiekowa ludności Gminy Braniewo wskazuje na postępujące starzenie się społeczeństwa, zjawisko w ostatnich dziesięcioleciach coraz bardziej widoczne w krajach rozwiniętych, w tym w Polsce. I choć starzenie się i starość są wpisane w cykl życia ludzkiego, to jednak rozwój cywilizacyjny, wydłużanie czasu trwania życia oraz coraz wyższa jego jakość powodują, że społeczeństwo starzeje się intensywniej niż kiedyś. Oznacza to, że w jego strukturze coraz większy odsetek stanowią ludzie starsi, natomiast najmłodsze grupy wiekowe mają coraz mniejszy udział.

Wykres 1. Mieszkańcy Gminy Braniewo według ekonomicznych grup wieku w latach 2020-2023 (w %)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

W okresie od 2020 do 2023 roku w gminie można było zaobserwować:

- spadek odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym, a więc dzieci i młodzieży do 17 roku życia z 18,90% w pierwszym roku analizy do 17,33% w ostatnim;
- spadek odsetka osób w wieku produkcyjnym (mężczyźni 18-64 lata, kobiety 18-59 lat) – z 63,18% do 62,21%;
- wzrost odsetka osób w poprodukcyjnym okresie życia (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety od 60 lat wzwyż) – z 17,92% do 20,46%.

W następnych latach należy prognozować dalsze postępowanie procesu starzenia się społeczeństwa gminy. Wskazuje na to m.in. sposób kształtowania się wskaźników obciążenia demograficznego. W 2023 roku na każde 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w Gminie Braniewo przypadało 118,1 osób w wieku poprodukcyjnym, co oznacza zwiększenie się tego wskaźnika w porównaniu do 2020 roku o 23,3 punktów. Wzrost, choć w mniejszym stopniu, nastąpił również w przypadku wskaźnika liczby ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym – z 28,4 w 2020 roku do 32,9 w 2023 roku. Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem w analizowanym okresie zwiększył się o 2,8 punktu proc. do poziomu 16,8%.

Tabela 3. Wybrane wskaźniki obciążenia demograficznego dotyczące ludności Gminy Braniewo w latach 2020-2023

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	58,3	59,2	59,9	60,7
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	94,8	102,1	108,9	118,1
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	28,4	29,9	31,2	32,9
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	14,0	15,1	15,7	16,8

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

Wszystkie omówione wskaźniki w badanym okresie wykazywały tendencję rosnącą. Kształtują się jednak na poziomie niższym niż w powiecie braniewskim i województwie warmińsko-mazurskim. Dla przykładu, w 2023 r. wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w powiecie wynosił 137,5, zaś w województwie – 128,3. Natomiast wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2023 roku kształtował się na poziomie odpowiednio 39,3 i 39,4. W Gminie Braniewo, w porównaniu do powiatu braniewskiego i całego regionu Warmii i Mazur, występował też niższy o niemal 3 punkty proc. odsetek osób starszych w wieku 65 lat i więcej.

3.2. Lokalny rynek pracy

Istotne dla diagnozy sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy jest scharakteryzowanie lokalnego rynku pracy. Jego specyfika i kondycja uwarunkowane są wieloma czynnikami, w tym m.in. społecznymi, geograficznymi, historycznymi, prawnymi oraz instytucjonalnymi, a jednocześnie w sposób bezpośredni lub pośredni przekładają się na jakość życia mieszkańców danego terytorium. Na potrzeby określenia celów strategii rozwiązywania problemów społecznych analiza rynku pracy odnosi się do jego podstawowych aspektów, mając na celu scharakteryzowanie rynku pracy pod kątem m.in. aktywizacji osób w trudnej sytuacji.

Gospodarka Gminy Braniewo opiera się głównie na rolnictwie oraz działalności mikro i małych przedsiębiorstw w różnych branżach. Dominują firmy zajmujące się handlem detalicznym i hurtowym, różnego rodzaju usługami (np. fryzjerstwo, kosmetologia, krawiectwo, naprawa pojazdów, agroturystyka) oraz budownictwem. Duże znaczenie ma położenie gminy wokół miasta powiatowego Braniewa, a także ułożenie w mieście jednostki wojskowej - 9. Brygady Kawalerii Pancernej im. króla Stefana Batorego.

Rolnictwo odgrywa nadal istotną rolę w lokalnej gospodarce, o czym może świadczyć struktura gruntów, w której dominują użytki rolne stanowiące 55,6% ogólnej powierzchni gminy. Zgodnie z Powszechnym Spisem Rolnym z 2020 r. na terenie Gminy Braniewo istniało 436 gospodarstw, z czego większość (96,1% ogółu) były gospodarstwami indywidualnymi. W tej liczbie 39,8% stanowiły gospodarstwa o areale powyżej 15 ha.

Na koniec 2023 roku w rejestrze REGON figurowały 343 podmioty gospodarki narodowej z terenu Gminy Braniewo, które stanowiły 9,77% wszystkich podmiotów z powiatu braniewskiego. Do kategorii podmiotów gospodarki narodowej zalicza się osoby prawne, np. spółki, spółdzielnie, fundacje i stowarzyszenia; jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Ich liczba wzrosła w porównaniu do 2020 roku o 23, tj. o 6,7%.

Tabela 4. Wybrane wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Braniewo w latach 2020-2023

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023
Podmioty wpisane do REGON z terenu gminy	343	357	357	366
Podmioty wpisane do REGON na 1 000 ludności	62	65	65	68
Podmioty na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	97,5	103,8	104,6	109,1
Osoby fiz. prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	7,76	8,06	8,12	8,35

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

Wskaźnik „podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym” w gminie w 2023 r. kształtował się na poziomie niższym niż w całym powiecie braniewskich i województwie warmińsko-mazurskim, dla których wynosił odpowiednio 158 i 184,5 podmiotów. Również

wskaźnik dotyczący osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminie był niższy niż w powiecie i województwie, dla których wynosił odpowiednio 13,26 i 10,42.

Tabela 5. Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości w Gminie Braniewo w latach 2020-2023

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023
0-9 pracowników	331	346	346	355
10-49 pracowników	11	10	10	10
50-249 pracowników	1	1	1	1
250 więcej pracowników	0	0	0	0
Razem	343	357	357	366

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

W strukturze podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Braniewo przeważają jednostki zatrudniające do 9 osób – w 2023 roku stanowiły one 97,0% ogółu, natomiast pozostałe to firmy i instytucje zatrudniające od 10 do 49 osób (2,7%) oraz jedna firma w grupie podmiotów zatrudniających 50 lub więcej pracowników.

O sytuacji społeczno-ekonomicznej może świadczyć wysokość stopy bezrobocia oraz jej relacja w stosunku do wartości krajowych i wojewódzkich. Obrazuje ona procentowy stosunek liczby ludności bezrobotnej do liczby ludności aktywnej zawodowo. Ze względu na to, że stopa bezrobocia nie jest wyliczana na poziomie gminy, zaprezentowano dane dotyczące całego powiatu braniewskiego.

Wykres 2. Stopa bezrobocia w Polsce, województwie warmińsko-mazurskim i powiecie braniewskim w latach 2021-2023

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie braniewskim w grudniu 2023 roku wynosiła 14,5%, co oznacza, iż była wyższa od stopy wojewódzkiej o 6,2 punktu procentowego, natomiast od stopy krajowej – aż o 9,4 punktu. Stopa bezrobocia w powiecie w latach 2021-2023 wykazywała tendencję spadkową, zmniejszając się o 4,1 punktu, podczas gdy spadek stopy w województwie wynosił 0,8 punktu, a w kraju 0,7 punktu.

Warto przy tym pamiętać, że bezrobotni zarejestrowani w powiatowym urzędzie pracy to jedynie część osób, które nie posiadają zatrudnienia. Pozostałe nie rejestrują się m.in. ze względu na brak motywacji a nawet niechęć do podjęcia pracy lub innych oferowanych przez urząd form aktywizacji zawodowej, a także ze względu na pracę w *szarej strefie*.

Praca nierejestrowana jest zjawiskiem obserwowanym i utrzymującym się w Polsce od wielu lat. Jego skala zmniejszyła się znacząco². Wciąż jednak istnieją liczne czynniki instytucjonalne i ekonomiczne, które sprzyjają utrzymywaniu się zjawiska „szarej strefy”. Są to w szczególności wysokie obciążenia pracodawców kosztami pracy, obawy związane z utratą niektórych świadczeń socjalnych przez rodziny z nich korzystające, a także czynniki strukturalne dotyczące słabszej kondycji gospodarczej i zamożności niektórych obszarów.

3.3. Dominujące problemy w ujęciu pomocy społecznej

W latach 2019-2023 w Gminie Braniewo liczba rodzin i osób korzystających ze wsparcia zmniejszyła się znacząco. W 2023 roku świadczenie z pomocy społecznej przyznano 288 osobom z 220 rodzin, w których funkcjonowało 576 mieszkańców gminy. W porównaniu do 2019 roku oznacza to spadek liczby świadczeniobiorców o 136 (o 32,1%), liczba rodzin zmniejszyła się o 152 (o 40,9%), natomiast liczba osób w rodzinach o 412 (41,7%).

Tabela 6. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej w Gminie Braniewo w latach 2019-2023

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	424	350	292	303	288
- świadczenia pieniężne	267	237	200	204	186
- świadczenia niepieniężne	161	121	98	105	105
Liczba rodzin	372	260	227	234	220
Liczba osób w rodzinach	988	595	549	590	576

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Na tak dynamiczne zmniejszanie się liczby klientów pomocy społecznej w gminie wpływa szereg czynników. Do głównych należą warunki ekonomiczne, z którymi wiąże się poprawa sytuacji materialnej mieszkańców. Wzrost dochodów osób i rodzin w gminie wynika m.in. z dobrej koniunktury gospodarczej i większej aktywności zawodowej ludności, poprawy poziomu wynagrodzeń (w tym wzrost ustawowego minimalnego wynagrodzenia za pracę) i świadczeń emerytalno-rentowych, pobierania przez rodziny z dziećmi świadczenia wychowawczego, a także wprowadzania różnych programów pomocowych i osłonowych skierowanych do grup w szczególnej sytuacji. Znaczenie mają też decyzje rządu kształtujące warunki udzielania pomocy społecznej mieszkańcom.

² W 2022 r. w porównaniu z sytuacją z roku 2017 liczba wykonujących pracę nierejestrowaną zmniejszyła się o 538 tys., tj. o 61,1% i osiągnęła poziom 342 tys. Spadł także udział pracujących nieformalnie w ogólnej liczbie pracujących – z 5,4% w 2017 r. do 2,0% w 2022 r. Zob. *Praca nierejestrowana w Polsce w 2022 r.*, GUS, Warszawa 2024, s. 11.

Świadczenia przyznawane z pomocy społecznej mogą mieć charakter pieniężny lub niepieniężny. Do pierwszej kategorii zalicza się zasiłki: stały, okresowy i celowy. Świadczenia o charakterze niepieniężnym to m.in. praca socjalna, interwencja kryzysowa, sprawienie pogrzebu, poradnictwo specjalistyczne, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze. Rodzaj, forma i rozmiar świadczenia powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy i odpowiadać celom i możliwościom pomocy społecznej.

Tabela 7. Liczba osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w formie zasiłków w Gminie Braniewo w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Zasiłek stały	56	57	65
- dla osoby samotnie gospodarującej	45	47	56
- dla osoby w rodzinie	11	10	9
Zasiłek okresowy	106	98	91
- z tytułu bezrobocia	102	91	78
- z tytułu długotrwałej choroby	0	0	0
- z tytułu niepełnosprawności	3	7	3
Zasiłek celowy (inne zasiłki celowe)	147	123	115

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Spośród świadczeń pieniężnych najczęściej przyznawany był zasiłek celowy – w jego przypadku liczba świadczeniobiorców w 2023 roku wyniosła 115, co oznacza spadek w porównaniu do 2021 roku o 32 osoby (o 21,8%). Na drugim miejscu były zasiłki okresowe, które w 2023 roku otrzymało 91 mieszkańców gminy, czyli o 15 osób mniej niż w 2021 roku. Większość osób pobierała go z tytułu bezrobocia. Z powodu niepełnosprawności zasiłki okresowe otrzymywały pojedyncze osoby. W trzeciej kolejności należy wskazać zasiłki stałe, które w 2023 roku przyznano 65 osobom, spośród których 56 było osobami samotnie gospodarującymi, a 9 osób funkcjonowało w rodzinie. Liczba osób, które otrzymywały zasiłek stały w latach 2021-2023 zwiększyła się o 9 osób.

Zgodnie z art. 7 ustawy o pomocy społecznej, wsparcie jest udzielane osobom i rodzinom, które znalazły się w trudniejszym położeniu w szczególności z następujących powodów: ubóstwo; sieroctwo; bezdomność; bezrobocie; długotrwała lub ciężka choroba; niepełnosprawność; przemoc domowa; potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi; potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy w związku z tymi okolicznościami; trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; alkoholizm lub narkomania; zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa oraz klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Tabela 8. Powody przyznawania pomocy społecznej w Gminie Braniewo w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021		2022		2023	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	145	346	152	382	145	355
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0
Bezdomność	2	2	1	3	1	1
Potrzeba ochrony macierzyństwa	12	69	17	96	5	27
- w tym potrzeba ochrony wielodzietności	11	66	17	96	2	12
Bezrobocie	131	369	129	356	125	319
Niepełnosprawność	74	140	78	134	73	119
Długotrwała lub ciężka choroba	12	18	4	7	2	5
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	5	25	4	16	4	13
- w tym rodziny niepełne	2	9	3	11	4	13
- w tym rodziny wielodzietne	1	6	0	0	0	0
Przemoc domowa	1	2	0	0	0	0
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm	7	8	6	8	4	5
Narkomania	0	0	1	1	1	1
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	1	1	1	1	0	0
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub pozwolenie na pobyt czasowy	0	0	0	0	0	0
Zdarzenie losowe	0	0	1	1	0	0
Sytuacja kryzysowa	0	0	0	0	0	0
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Wśród głównych powodów udzielania pomocy społecznej przez GOPS Braniewo w 2023 roku należy wskazać następujące:

- ubóstwo – 145 rodzin (355 osób w rodzinach);
- bezrobocie – 125 rodzin (319 osób);
- niepełnosprawność – 73 rodziny (119 osób).

W statystyce pojawiają się również inne problemy, jednak mające znacznie mniejszą skalę:

- potrzeba ochrony macierzyństwa – 5 rodzin (27 os.);
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 4 rodziny (13 os.);
- alkoholizm – 4 rodziny (5 os.);
- długotrwała lub ciężka choroba – 2 rodziny (5 osób).

Pozostałe powody udzielania świadczeń pomocy społecznej w gminie występowały jeszcze rzadziej lub wcale.

4. System pomocy i wsparcia w Gminie Braniewo

4.1. Zasoby instytucjonalne

Instytucjonalny system pomocy i wsparcia organizowany jest na rzecz osób i rodzin, doświadczających trudnych sytuacji życiowych – szczególnie wtedy, gdy nie są one w stanie pokonać wyzwań i barier wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej to między innymi na samorządzie gminy spoczywa obowiązek zapewnienia realizacji zadań pomocy społecznej wobec jej mieszkańców. Jednostką wykonującą te zadania w Gminie Braniewo jest **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Braniewie**. W świetle art. 15 ww. ustawy, polegają one na:

- 1) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń,
- 2) pracy socjalnej,
- 3) prowadzeniu i rozwoju odpowiedniej infrastruktury socjalnej,
- 4) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- 5) realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- 6) rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

GOPS realizuje ponadto szereg zadań wynikających z innych ustaw, w tym m.in. w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, świadczeń rodzinnych, opiekuńczych i alimentacyjnych, karty dużej rodziny, ochrony zdrowia psychicznego. Aktywność GOPS wyraża się również w realizowanych programach i projektach, m.in. takich jak Program Rządowy „Posiłek w szkole i w domu”, Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”. Kolejnym obszarem działania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Braniewie jest przeciwdziałanie przemoc domowej, a jednym z narzędzi temu służących – funkcjonujący przy GOPS **Zespół Interdyscyplinarny**. Działania Zespołu mają na celu przeciwdziałanie zjawisku przemocy w środowisku domowym, a także kompleksowe wsparcie rodziny w celu przywrócenia prawidłowego jej funkcjonowania w społeczeństwie. Zespół Interdyscyplinarny tworzy dla indywidualnych przypadków grupy diagnostyczno-pomocowe w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy domowej.

Gmina Braniewo posiada **mieszkanie treningowe i wspomagane** w Żelaznej Górze, przeznaczone dla osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi, w szczególności z niepełnosprawnością intelektualną, które potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu, ale są samodzielnie w wykonywaniu podstawowych czynności fizjologicznych i nie wymagają usług świadczonych przez jednostki całodobowej opieki, z wykluczeniem osób niepełnosprawnych ruchowo. Mieszkanie jest przeznaczone dla 5 osób.

Na terenie Gminy Braniewo od 2016 r. działa **Środowiskowy Dom Samopomocy "Ostoja" w Żelaznej Górze**, prowadzony przez Stowarzyszenie „Ostoja Warmińska”. Jest to placówka pobytu dziennego typu ABC, przeznaczona dla 50 osób niepełnosprawnych intelektualnie, z zaburzeniami psychicznymi oraz wykazujących inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoby

te wymagają świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

W obszarze uzależnień działa przede wszystkim **Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Społecznych w Braniewie**. Podejmuje ona czynności zmierzające m.in. do ograniczania spożycia napojów alkoholowych w gminie oraz do orzeczenia przez sąd o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego, a także przeprowadza rozmowy motywacyjno-interwencyjne z osobami mającymi problem z nadużywaniem alkoholu oraz członkami ich rodzin. GKRPA jest również współodpowiedzialna za realizację Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zapobiegania Narkomanii, którego celem jest zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu. Działalność GKRPA wspiera Punkt Konsultacyjny w Lipowinie, który udziela pomocy osobom uzależnionym i współuzależnionym a także doświadczającym przemocy domowej. Do zadań Punktu należy w szczególności: dostarczanie informacji o możliwości podejmowania profesjonalnej terapii w placówkach leczenia uzależnień, motywowania i kierowania do leczenia osób uzależnionych jak i osób współuzależnionych, motywowanie osób pijących ryzykownie i szkodliwie do zmiany szkodliwego wzorca picia, udzielanie wsparcia i pomocy psychospołecznej szczególnie osobom po zakończonym leczeniu odwykowym.

Wśród podmiotów działających w obszarze polityki społecznej, istotną rolę odgrywają również **inne jednostki organizacyjne i pomocnicze Gminy Braniewo**:

- 1) Urząd Gminy Braniewo;
- 2) Szkoła Podstawowa im. Wincentego Witosa w Lipowinie;
- 3) Szkoła Filialna w Szylenach Szkoły Podstawowej im. Wincentego Witosa w Lipowinie;
- 4) Gminna Biblioteka Publiczna im. Marii Zientary-Malewskiej w Lipowinie;
- 5) 28 sołectw.

Gminne placówki oświatowe, wymienione w punkcie 2 i 3, realizują cele i zadania pracy dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej wynikające z ustawy o systemie oświaty oraz przepisów wydanych na jej podstawie, a także zawarte w programach wychowawczych i profilaktycznych dostosowanych do potrzeb rozwojowych uczniów. W szkołach organizowane są zajęcia pozalekcyjne i dodatkowe w postaci kół przedmiotowych oraz zajęć sportowych, a także zajęcia wyrównawcze, rewalidacyjne, logopedyczne i nauczanie indywidualne. Służy do tego baza dydaktyczna w postaci budynków szkolnych wyposażonych w sprzęt i pomoce dydaktyczne.

Na terenie Gminy Braniewo działa ponadto instytucja kultury – Gminną Biblioteka Publiczna w Lipowinie. Do głównych jej zadań należy gromadzenie i udostępnianie zbiorów bibliotecznych, prowadzenie działalności informacyjnej, popularyzowanie czytelnictwa i innych działań kulturalnych oraz współpraca z instytucjami i organizacjami na rzecz realizacji celów placówki.

Omawiając instytucjonalny system pomocy i wsparcia należy wskazać także jednostki powiatowe działające w sferze pomocy społecznej i rynku pracy, z których oferty mogą korzystać mieszkańcy Gminy, w tym przede wszystkim:

- ✓ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Braniewie – realizuje zadania powiatu wynikające z ustawy o pomocy społecznej, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jako organizator i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, a także ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- ✓ Powiatowy Dom Pomocy Społecznej w Braniewie - dla osób przewlekłe psychicznie chorych wymagających całodobowej opieki, dysponuje 68 miejscami, świadczy usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne;
- ✓ Powiatowy Urząd Pracy w Braniewie – realizuje zadania powiatu polegające m.in. na udzielaniu pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu pracy (pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe i informacja zawodowa), organizowaniu i finansowaniu usług i instrumentów rynku pracy, przyznawaniu i wypłacaniu zasiłków oraz innych świadczeń z tytułu bezrobocia, a także opracowywaniu analiz i sprawozdań dotyczących rynku pracy.

System pomocy i wsparcia w szerokim ujęciu obejmuje również inne instytucje rynku pracy, jednostki oświatowe, podmioty lecznicze oraz wszystkie instytucje i organizacje, które na co dzień współpracują ze sobą ze względu na zbieżne cele oraz obsługę tych samych klientów.

4.2. Zdolność podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych

Ekonomia społeczna stanowi działalność podmiotów ekonomii społecznej na rzecz społeczności lokalnej w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej, tworzenia miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz świadczenia usług społecznych, realizowaną w formie działalności gospodarczej, działalności pożytku publicznego i innej działalności o charakterze odpłatnym. Podmiotami ekonomii społecznej są natomiast m.in. spółdzielnie socjalne, warsztaty terapii zajęciowej, zakłady aktywności zawodowej, centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, spółdzielnie pracy oraz organizacje pozarządowe³.

Na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Olsztynie, na koniec 2020 r. w Gminie Braniewo siedzibę miało 10 organizacji pozarządowych działających w formie stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych. Na koniec 2023 r. odnotowano ogółem o trzy organizacje więcej, przy czym wzrost liczby podmiotów dotyczył stowarzyszeń, natomiast liczba fundacji utrzymywała się na poziomie „zero”⁴. Natomiast w 2024 r. w gminie pojawiła się jedna fundacja, ale nie jako nowo powstały podmiot, tylko poprzez zmianę siedziby. W statystyce dot. organizacji pozarządowych należy również uwzględnić Koła Gospodyń

³ Art. 2 pkt 1 i 5 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej.

⁴ *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwie warmińsko-mazurskim*, publikacja za 2020 r. oraz za 2023 r.

Wiejskich, które widnieją w rejestrze prowadzonym przez Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Na terenie Gminy Braniewo siedzibę ma 14 kół.

W wyniku weryfikacji danych w wyszukiwarce REGON, wyszukiwarce KRS i rejestrze KGW⁵, można wskazać, że we wskazanej wyżej grupie podmiotów obywatelskich mieszczą się:

- 3 Ochotnicze Straże Pożarne: jednostki OSP mają siedzibę w Gronowie, Lipownie i Żelaznej Górze;
- 1 stowarzyszenie kultury fizycznej: Klub Sportowy „Bajer” w Lipownie, utworzony w 2015 r.;
- 2 koła łowieckie – Wojskowe Koło Łowieckie „Oręż” w Braniewie z siedzibą w Bemowiznie, Wojskowe Koło Łowieckie nr 336 „Dzik” zs. w Glince;
- 1 fundacja – Fundacja „Żółty Szalik”, istnieje od 2014 r., w październiku 2024 r. przeniosła swoją siedzibę do gminy Braniewo, miejscowość Rusy;
- 4 stowarzyszenia zarejestrowane w KRS:
 - Stowarzyszenie „Przy Granicy” powołane na rzecz rozwoju Żelaznej Góry, istnieje od 2005 r.;
 - Stowarzyszenie Pod Dębem na rzecz Rozwoju Bemowizny, zarejestrowane w 2006 r.;
 - Stowarzyszenie „Ostoja Warmińska” zs. w Żelaznej Górze, założone w 2016 r.;
 - Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju i Promocji Dziedzictwa Kulturowego Starej i Nowej Pasłęki, utworzone w 2023 r. z siedzibą w Starej Pasłęce;
- 1 stowarzyszenie zwykłe: Wspierające Dłonie T-Make zarejestrowane w 2023 r. z siedzibą w Gronówku;
- 14 Kół Gospodyń Wiejskich:
 - Koło Gospodyń Wiejskich Nasze Krzewno (utworzone w 2019);
 - Koło Gospodyń Wiejskich To My w Lipownie (2020);
 - Koło Gospodyń Wiejskich Warmianki w Żelaznej Górze (2020);
 - Koło Gospodyń Wiejskich Gronowianki w Gronowie (2020);
 - Koło Gospodyń Wiejskich Zgodni w Rusach (2020);
 - Koło Gospodyń Wiejskich Podlesianki w Podlesie (2020);
 - Koło Gospodyń Wiejskich Szylenianki w Szylenach (2021);
 - Koło Gospodyń Wiejskich Szlachcianki na Obcasach w Rogitach (2021);
 - Koło Gospodyń Wiejskich Brzeszczyny (2022);
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Rudłowie pod Prosiaczkiem (2022);
 - Koło Gospodyń Wiejskich Słoneczne Gronówko (2024);
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Maciejewie Maciejki (2023);
 - Koło Gospodyń Wiejskich Młoteczniarki (2024);
 - Koło Gospodyń Wiejskich Bobrowianki (2024).

⁵ Wg stanu na dzień 22 grudnia 2024. REGON: <https://wyszukiwarkaregon.stat.gov.pl/appBIR/index.aspx> ; KRS: <https://wyszukiwarka-krs.ms.gov.pl/> , KGW: <https://krkgw.arimr.gov.pl/#>

Powyższy wykaz nasuwa wniosek, że sytuacja III sektora w Gminie Braniewo jest dynamiczna, mieszkańcy mają potrzebę zrzeszania się, tworzenia podmiotów, poprzez które mogą realizować aktywność społeczną i obywatelską. Przy czym na znaczeniu zyskują Koła Gospodyń Wiejskich, które stanowią obecnie najliczniejszą grupę organizacji społecznych.

Współpraca Gminy Braniewo z podmiotami ekonomii społecznej odbywa się zarówno w formie finansowej, jak i pozafinansowej. W trybie przewidzianym w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na podstawie rocznych programów współpracy, Gmina zleca organizacjom pozarządowym realizację zadań publicznych stanowiących zadania własne gminy.

W 2024 roku dotacje na realizację zadań gminy przekazano na zadania z zakresu:

- ✓ wspierania i upowszechniania kultury fizycznej – Miejski Klub Sportowy Zatoka Braniewo na realizację oferty dot. szkolenia i udziału w rozgrywkach w zakresie piłki nożnej (dotacja 15.000 zł);
- ✓ kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego – Rzymskokatolicka Parafia Błogosławionej Reginy Protmann w Gronowie.

W programie współpracy na 2025 r. przewidziane są następujące priorytetowe zadania publiczne:

1. Zadania z zakresu porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz przeciwdziałania patologiom społecznym w tym wspieranie działań związanych ze zwiększeniem bezpieczeństwa społecznego na terenie Gminy Braniewo.
2. Zadania z zakresu pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin w tym wspieranie działań na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w szczególności ludzi nieaktywnych zawodowo.
3. Zadania w zakresie działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym:
 - wspieranie działań służących aktywizacji osób starszych, wspierające ich uczestnictwo w życiu społecznym, w tym uczestnictwo w działaniach edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych,
 - wspieranie działań na rzecz wyrównywania poziomu życia osób w wieku emerytalnym,
 - wspieranie działalności mającej na celu właściwe wykorzystywanie wolnego czasu osób w wieku emerytalnym.
4. Zadania z zakresu działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych w tym:
 - wspieranie działań mających na celu aktywizację społeczeństwa w zakresie estetyzacji otoczenia,
 - działania wspierające oraz promujące aktywność społeczną.
5. Zadania z zakresu ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego w tym:
 - edukacja ekologiczna i ochrona środowiska,

- ochrona zwierząt.
- 6. Zadania z zakresu podtrzymywania lokalnej tradycji kulturowej oraz rozwoju świadomości obywatelskiej w tym:
 - dokumentowanie historii i teraźniejszości regionu,
 - podtrzymywanie i ochrona dóbr kultury i tradycji.
- 7. Zadania z zakresu podtrzymywania lokalnej tradycji kulturowej oraz rozwoju świadomości obywatelskiej w tym:
 - dokumentowanie historii i teraźniejszości regionu,
 - podtrzymywanie i ochrona dóbr kultury i tradycji.
- 8. Zadania z zakresu rozpowszechniania i propagowania kultury fizycznej:
 - organizowanie przygotowań i uczestnictwo w lokalnych, regionalnych, ogólnopolskich i międzynarodowych imprezach sportowych i rekreacyjnych,
 - organizowanie szkoleń oraz obozów szkoleniowo – rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży,
 - organizowanie zajęć sportowo – rekreacyjnych w czasie wolnym od zajęć szkolnych: ferie, wakacje,
 - organizowanie imprez sportowo – rekreacyjnych dla dzieci, młodzieży i mieszkańców gminy rozwijających ich sprawność fizyczną,
 - tworzenie odpowiednich warunków materialno – technicznych dla rozwoju rekreacji ruchowej i sportu wśród dzieci, młodzieży i mieszkańców gminy.

Priorytetowe zadania publiczne to takie, których realizacja może zostać zlecona organizacjom pozarządowym i/lub podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 ustawy. Należy jednak pamiętać, że również w ciągu roku organizacje mają prawo występować z inicjatywą przejmowania lub podejmowania nowych zadań (art. 12 ust 1 ustawy o działalności pożytku publicznego).

Oprócz wyżej wymienionych, Gmina Braniewo na podstawie otwartego konkursu ofert ogłoszonego w 2021 r., zleciła organizacji pozarządowej realizację zadania z zakresu pomocy społecznej. Zadanie to polega na prowadzeniu Środowiskowego Domu Samopomocy w Żelaznej Górze. Zadanie ma charakter wieloletni, jest przekazane na lata 2022-2026. Wykonanie powierzono podmiotowi wskazanemu w podrozdziale 4.1. Zasoby instytucjonalne.

5. Wyzwania strategiczne w obszarze polityki społecznej

5.1. Funkcjonowanie rodzin z dziećmi

Rodzina jest naturalnym środowiskiem służącym opiece i wychowaniu dzieci. Wypełnia też szereg innych ważnych społecznie funkcji. Występujące na jej drodze trudności życiowe są sprawą oczywistą i prawdopodobnie nieuniknioną. Mogą pojawić się w razie problemów zawodowych, utraty pracy czy niedostatecznych dochodów. Mogą też być efektem konfliktów małżeńskich/w związku osób dorosłych. Bardzo często ich źródłem są jednak problemy wychowawcze, wynikające z rozwoju dzieci, które na różnych etapach życia potrzebują odpowiedniej uwagi i mądrych oddziaływań wychowawczych. Rodzice i opiekunowie wyposażeni w niezbędne kompetencje rodzicielskie, samodzielnie albo przy wsparciu ze strony krewnych, znajomych bądź przy okresowym wsparciu specjalistów potrafią radzić sobie z problemami a nawet sytuacjami kryzysowymi. Natomiast w rodzinie, w której kumulują się różne deficyty i zaniedbania opiekuńczo-wychowawcze, jak również problemy materialne i psychologiczne, przezwyciężenie sytuacji trudnych może okazać się niemożliwe bez długotrwałego i wielopoziomowego wsparcia ze strony służb społecznych.

Wśród rodzin objętych pomocą społeczną w Gminie Braniewo w 2023 roku, rodziny z dziećmi stanowiły 35,4%. W 78 takich rodzinach funkcjonowało 311 osób (średnio 3,99 osoby w rodzinie). Najwięcej było rodzin z jednym dzieckiem (30) i dwojgiem dzieci (20), a w dalszej kolejności z trojgiem dzieci (18 rodzin). Rodzin z czworgiem dzieci korzystających ze wsparcia GOPS było 3, z pięciorgiem – 5, a także 2 rodziny z siedmiorgiem i większą liczbą dzieci. Porównując powyższe dane ze statystykami GOPS za rok 2021, warto zwrócić uwagę, że liczba rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną była nieco wyższa (wynosiła 86), zaś jej udział w ogólnej liczbie rodzin korzystających ze wsparcia też był wyższy (wynosił 38,0%).

W 2023 roku pomocą społeczną objęto 29 rodzin niepełnych, w których funkcjonowało 81 osób. Spośród nich 16 to rodziny z jednym dzieckiem, 7 – z dwojgiem dzieci, 5 – z trojgiem, a w jednej rodzinie było czworo lub więcej dzieci. W porównaniu do 2021 roku liczba rodzin niepełnych objętych wsparciem wzrosła o dwie.

Istotną rolę w zakresie wsparcia rodzin odgrywa asystent rodziny, który realizując swoje zadania odpowiedzialny jest m.in. za bezpośrednią pracę z rodzicami oraz dziećmi, a także działania realizowane na rzecz dziecka i rodziny. W latach 2022-2023 GOPS Braniewo zatrudniał jednego asystenta rodziny, który obejmował wsparciem 3 rodziny przejawiające trudności opiekuńczo-wychowawcze. Do głównych zadań asystenta należy opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym; udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego; udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych i wychowawczych; wspieranie aktywności społecznej rodzin, motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych; a także podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin.

W sytuacji, gdy rodziny przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawczych, pomimo otrzymywanego wsparcia ze strony pracownika socjalnego, asystenta rodziny czy innych specjalistów, nie są w stanie realizować swoich funkcji, sąd opiekuńczy może wydać postanowienie o umieszczeniu dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej. Ponoszenie odpłatności za pobyt dzieci w pieczy zastępczej należy do zadań własnych gminy. W 2023 roku Gmina Braniewo finansowała pobyt 15 dzieci w pieczy, w tym 9 dzieci przebywało w rodzinach zastępczych i 6 dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. W 2022 roku było to łącznie 14 dzieci, a w 2021 roku 13 dzieci. Jak widać, z roku na rok przybywa dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.

5.2. Sytuacja osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu

Zachowanie odpowiedniego poziomu zdrowotności społeczeństwa stanowi obecnie poważne wyzwanie, ze względu m.in. na postępujące starzenie się społeczeństwa, zanieczyszczenie środowiska i zmiany klimatyczne, niewłaściwą dietę, mało aktywny tryb życia itp. Jednocześnie jednym z zadań gminy jest ochrona zdrowia, czyli działalność, której celem jest zapobieganie chorobom i ich leczenie, utrzymanie rozwoju psychicznego, fizycznego i społecznego człowieka, przedłużanie życia, a także zapewnienie zdrowego rozwoju następnym pokoleniom. Światowa Organizacja Zdrowia definiuje zdrowie nie tylko jako całkowity brak choroby, ale także stan pełnego, fizycznego, umysłowego oraz społecznego dobrostanu, tj. dobrego samopoczucia. Zdrowie jest zatem jedną z podstawowych wartości, warunkujących prowadzenie produktywnego i satysfakcjonującego życia. Przewlekła lub ciężka choroba może zaś stanowić barierę w wypełnianiu ról zawodowych, rodzinnych i społecznych.

Problemy zdrowotne mogą być jedną z przyczyn ubóstwa i innych problemów osób i rodzin. Zaburzają bowiem ich prawidłowe funkcjonowanie w wielu aspektach, niejednokrotnie przyczyniając się do obniżenia jakości życia i wystąpienia trudnych sytuacji, takich jak utrata pracy, niemożność podjęcia zatrudnienia, trudności finansowe i zadłużenie, wynikające z wysokich kosztów leczenia przy niskich dochodach lub ich braku, uzależnienia, konflikty w rodzinie, a także inne problemy zdrowotne takie jak np. depresja.

Podobnie może wyglądać sytuacja w przypadku niepełnosprawności, która w świetle definicji WHO, oznacza „ograniczenie lub brak zdolności do wykonywania czynności w sposób lub w zakresie uważanym za normalny dla człowieka, wynikające z uszkodzenia i upośledzenia funkcji organizmu”⁶. W polskim ustawodawstwie, niepełnosprawność została zdefiniowana jako trwała lub okresowa niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodująca niezdolność do pracy⁷. Niepełnosprawność może wiązać się z obniżoną sprawnością ruchową, sensoryczną (zmysłową), intelektualną, psychofizyczną, komunikowania się oraz funkcjonowania

w społeczeństwie. Jej przyczynami mogą być przewlekłe choroby, wady wrodzone, przebyte

⁶ Cyt. za <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/niepelnosprawnosc;3947453.html>

⁷ Art. 2 pkt 10 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

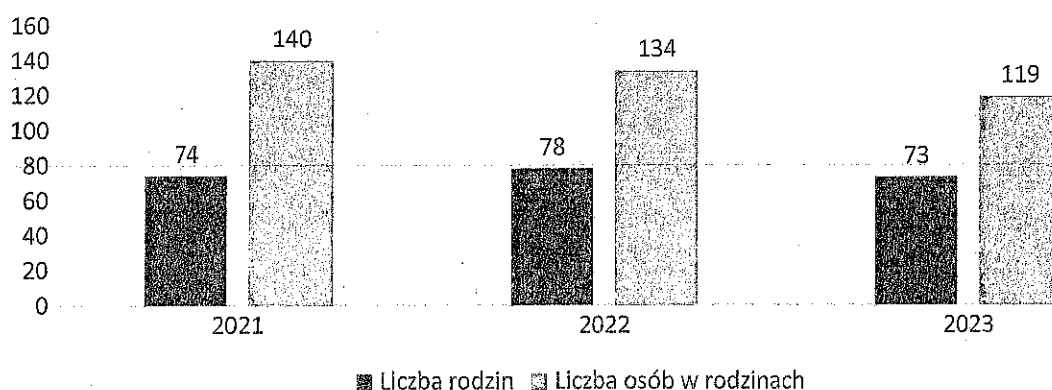
urazy i wypadki, a także obniżanie się sprawności fizycznej i umysłowej wraz ze starzeniem się organizmu. Może zatem wystąpić w różnym okresie życia oraz mieć różny stopień.

Zarówno osoby z niepełnosprawnościami, jak i doświadczające długotrwałej, przewlekłej choroby oraz osoby w podeszłym wieku można zaliczyć do kategorii osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, czyli osób, które ze względu na wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność wymagają opieki lub wsparcia w związku z niemożnością samodzielnego wykonywania co najmniej jednej z podstawowych czynności dnia codziennego

W świetle danych Narodowego Spisu Powszechnego w 2021 roku Gminę Braniewo zamieszkiwało 989 osób z niepełnosprawnościami, które stanowiły około 18% ludności gminy. Problem ten nieco częściej dotyczył kobiet, których udział w grupie osób niepełnosprawnych wynosił 51,9%. W momencie badania odpowiednie orzeczenie o niepełnosprawności, wydane przez organ do tego uprawniony, posiadało 681 mieszkańców gminy. Natomiast 308 osób odczuwało ograniczenia w codziennym funkcjonowaniu, ale nie posiadało orzeczenia o niepełnosprawności.

Warto przypomnieć, że wśród powodów korzystania przez mieszkańców Gminy Braniewo ze świadczeń pomocy społecznej, jednym z trzech najczęściej występujących jest niepełnosprawność członka rodziny, która w 2023 roku była powodem wsparcia 73 rodzin z terenu gminy, w których funkcjonowało 119 osób. Liczba tych rodzin w perspektywie lat 2021-2023 utrzymuje się na zbliżonym poziomie.

Wykres 3. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2021-2023

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Osoby z niepełnosprawnościami, przewlekłe chorujące i ich rodziny często w większym stopniu niż inni członkowie społeczności lokalnej narażone są na ubóstwo i wykluczenie. Mogą doświadczać odrzucenia zarówno w wymiarze personalnym, przez środowisko społeczne, jak i na gruncie zawodowym. Osoby z niektórymi rodzajami niepełnosprawnościami mierzą się w codziennym funkcjonowaniu z barierami architektonicznymi, technicznymi oraz w komunikowaniu się, przez co ich uczestnictwo w życiu społecznym jest utrudnione. Ponadto jednymi z częściej doświadczanych problemów jest niedostatek środków finansowych oraz niewystarczający dostęp do opieki zdrowotnej i

rehabilitacji. W rodzinach, w których przynajmniej jeden z członków jest osobą zależną, wymagającą stałej opieki, nasilają się problemy związane z godzeniem pracy zarobkowej i innych obowiązków, a także przemęczenie i wypalenie osoby bliskiej sprawującej opiekę nad osobą chorującą lub z niepełnosprawnościami.

Również wiek może stanowić przyczynę zaistnienia konieczności wsparcia osoby. Według Światowej Organizacji Zdrowia, starość zaczyna się wraz z 60 rokiem życia i można ją podzielić na trzy etapy: do 74 r.ż. trwa wczesna starość, w przedziale 75-89 lat jest starość pośrednia (lub wiek podeszły), zaś od 90 r.ż. można już mówić o długowieczności lub późnej starości. Jednak pierwsze zmiany biologiczne, które oznaczają początek starości, zaczynają się w organizmie ludzkim już po czterdziestce. To wtedy słabnie zdrowotność oraz obniża się sprawność, rośnie zagrożenie przewlekłą chorobą i niepełnosprawnością. W wieku starszym te zmiany się nasilają – spada stężenie hormonów, spowalniają się funkcje poznawcze, motoryczne i pamięć, zaś występujące schorzenia dotyczą najczęściej układu krążenia (choroba wieńcowa, nadciśnienie), zmian nowotworowych, cukrzycy typu 2 i choroby układu kostno-stawowego. Osłabieniu ulega system immunologiczny, zdolność regeneracji po wysiłku oraz przystosowywanie się organizmu do zmiennych warunków⁸.

Jednak to, w jakiej kondycji psychicznej, emocjonalnej, fizycznej i społecznej dana osoba wkracza w wiek seniorski, zależy od mnóstwa czynników. Przede wszystkim jest efektem tego, jaki tryb życia osoba prowadziła, np. czy uprawiała sport lub inne aktywności na świeżym powietrzu, dobrze się odżywiała, stroniła od używek, jaką pracę wykonywała, a także czy budowała pozytywne relacje z bliskimi oraz znajomymi. W związku z tym, sytuacja życiowa danej osoby w wieku 60+ może się diametralnie różnić od jej rówieśników. Warto również wskazać, że sytuacja materialna wielu osób starszych jest trudna. Minimalna emerytura rolnicza lub pracownicza, a w bardziej skrajnych sytuacjach (gdy osoba nie wypracowała prawa do emerytury) renta rodzinna, renta socjalna lub inne świadczenia z pomocy społecznej, mogą okazać się nie wystarczające do pokrycia kosztów życia, zwłaszcza w sytuacji problemów zdrowotnych i rosnących wydatków na leki i wizyty u lekarzy.

Z opisanych wcześniej względów, seniorzy na pewnym etapie życia potrzebują pomocy innych osób w zaspokojeniu codziennych potrzeb (np. zakupy, przygotowanie posiłku, pielęgnacja i higiena ciała), jednakże nierzadko tej pomocy są pozbawieni. W takich przypadkach interweniują służby społeczne. Jednym z podstawowych zadań gminy w zakresie wsparcia osób i rodzin, które doświadczają problemu niepełnosprawności oraz ciężkiej i/lub przewlekłej choroby, są usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze. Mogą one zostać przyznane osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Usługi przyznawane są także osobom pozostającym w rodzinach, gdy rodzina nie jest sama w stanie zaspokoić potrzeb w zakresie opieki. W 2023 roku pomoc w postaci usług opiekuńczych otrzymywała 1 osoba, natomiast 14 mieszkańców z zaburzeniami psychicznymi było objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi. Ponadto 15 osób skorzystało z usługi asystenta

⁸ https://www.doz.pl/czytelnia/a12239-Zrozumiec_seniora_-_potrzeby_i_emocje_osob_starszych

osobistego osoby niepełnosprawnej, zapewniającego wsparcie w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym (w roku 2022 osób korzystających z asystentury było 12).

Osoby wymagające całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogące samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. W 2023 roku w DPS w przebywało 9 mieszkańców gminy, czyli o 1 osobę mniej niż w 2021 roku.

5.3. Przemoc domowa i uzależnienia

Przemoc domowa i uzależnienia stanowią poważne dysfunkcje rodzin oraz dysfunkcje społeczne, które w sposób negatywny wpływają na funkcjonowanie społeczeństwa. Problemy te wiążą się niejednokrotnie z naruszeniami prawa oraz powszechnie przyjętych norm społecznych, a także bardzo często z degradacją psychiczną i/lub fizyczną osób nimi dotkniętych. Ponadto towarzyszą im trudności życiowe i bariery, takie jak: ubóstwo w sferze materialnej i intelektualnej, bierność społeczno-zawodowa, niski poziom kompetencji interpersonalnych, niedojrzałość emocjonalna rodziców, nieumiejętność pełnienia ról rodzicielskich i małżeńskich, problemy opiekuńczo-wychowawcze. Kwestie te przenoszą się na otoczenie sąsiedzkie oraz środowisko szkolne. W odniesieniu do dzieci i młodzieży skutkiem negatywnych zjawisk są m.in. zaburzenia emocjonalne, schorzenia zdrowotne, trudności w przystosowaniu się do środowiska oraz w kontaktach z innymi ludźmi, mogące objawiać się depresją, nerwicami lub nadpobudliwością, zachowaniami agresywnymi i ryzykownymi, niską motywacją do nauki oraz słabymi wynikami w szkole, a także brakiem pasji i zainteresowań. Konsekwencją dysfunkcji systemu rodzinnego są ponadto przypadki ograniczania władzy rodzicielskiej przez sąd oraz umieszczania dzieci w pieczy zastępczej.

Definicja ustawowa przemocy domowej została zawarta w art. 2 ust 1 pkt 1) *Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej*. W jej świetle stanowi ona jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

Przemoc domowa w Gminie Braniewo jako bezpośredni powód korzystania z pomocy społecznej w perspektywie lat 2021-2023 wystąpiła raz – w 2021 z tego powodu wsparciem

objęto 1 rodzinę dwuosobową. Więcej informacji na temat problemu przemocy prezentują roczne raporty Zespołu Interdyscyplinarnego. W ich świetle, w latach 2021-2023 w gminie prowadzonych było 37 nowych spraw w ramach procedury „Niebieskie Karty”. Jest to narzędzie, którego głównym celem jest zapewnienie bezpieczeństwa osobie doznającej przemocy domowej, ale także współpraca przedstawicieli różnych instytucji i podmiotów, które są zobowiązane do reagowania w przypadku uzyskania informacji o wystąpieniu przemocy domowej.

Tabela 9. Skala problemu przemocy domowej w świetle procedury „Niebieskie Karty” w Gminie Braniewo w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
„Niebieskie Karty” założone w gminie ogółem	13	10	7
w tym procedury wszczęte przez instytucje:			
- policja	9	6	4
- GOPS	1	2	2
- ochrona zdrowia	1	0	0
- placówki oświatowe	2	2	1
„Niebieskie Karty” otrzymane z innych Zespołów Interdyscyplinarnych	1	3	3
„Niebieskie Karty”, gdzie pokrzywdzone były osoby nieletnie	4	3	4
„Niebieskie Karty”, gdzie podejrzanymi o stosowanie przemocy były:			
- kobiety	2	4	4
- mężczyźni	13	9	5

ŹRÓDŁO: OPRAWOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH ZESPOŁU INTERDISCYPLINARNEGO.

Kolejną znaczącą dla polityki społecznej dysfunkcją, wpływającą na funkcjonowanie osób i rodzin, są uzależnienia. Światowa Organizacja Zdrowia definiuje uzależnienie jako stan psychiczny i fizyczny, wynikający z interakcji organizmu z substancją psychoaktywną. Charakteryzuje się on zmianami zachowania oraz koniecznością przyjmowania substancji w sposób okresowy bądź ciągły – w celu doświadczenia jej wpływu bądź uniknięcia objawów towarzyszących jej brakowi w organizmie. W kontekście dysfunkcji społecznych uzależnienie należy jednak rozumieć szerzej, tj. jako silną i nabytą potrzebę zażywania substancji psychoaktywnych bądź wykonywania określonych czynności, takich jak np. uprawianie hazardu, oglądanie telewizji, korzystanie z internetu czy robienie zakupów⁹. W obu tych wymiarach uzależnienie może przynieść negatywne konsekwencje – utrudnia bowiem prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Niejednokrotnie prowadzi nie tylko do utraty zdrowia, ale także do wykluczenia społecznego, przestępczości oraz problemów i dysfunkcji w rodzinie.

W świetle statystyk GOPS w Braniewie w latach 2021-2023 corocznie ze wsparcia z powodu alkoholizmu korzystało od 4 do 7 rodzin (od 5 do 8 osób w rodzinach). Narkomania jako powód przyznania pomocy społecznej występowała w statystykach GOPS w 2022 i 2023 r., za każdym razem dotycząc jednej osoby.

⁹Zob. *Współczesne teorie i praktyka profilaktyki uzależnień chemicznych i niechemicznych*, red. M. Jędrzejko, Warszawa 2009, s. 40; <http://www.kbpn.gov.pl/portal?id=112184>.

Ze sprawozdań Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, że w roku 2021 komisja wzywała na rozmowy motywacyjno-interwencyjne 40 osób (niektóre wzywano kilkakrotnie), zgłosiło się 8 osób, natomiast w przypadku 9 osób, które nie podjęły współpracy, GKRPA skierowała wnioski do Sądu Rodzinnego w celu orzeczenia obowiązku leczenia odwykowego. W roku 2022 komisja wystosowała wezwania do 46 osób, na rozmowy zgłosiło się 13 osób, natomiast do sądu GKRPA wysłała 8 wniosków o orzeczenie obowiązku leczenia odwykowego. Z kolei w 2023 r. na posiedzenia Komisji wezwano 35 osób, stawilo się 15 osób, ponadto w przypadku 4 osób GKRPA wysłała wnioski do sądu.

Analizując wyzwania związane z uzależnieniami, warto również odwołać się do wyników „**Diagnozy problemu uzależnień w tym uzależnień behawioralnych na terenie Gminy Braniewo**” przeprowadzonej w I kw. 2022 r. Raport przedstawienia wyniki anonimowych badań ankietowych dotyczących lokalnych zagrożeń społecznych związane z nadużywaniem alkoholu, nikotyny, dopalaczy i narkotyków oraz uzależnień behawioralnych, a także postaw społecznych wobec powyższych zjawisk.

Wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród dorosłych mieszkańców gminy (grupa 100 osób, w tym 66 kobiet i 34 mężczyzn)

- W opinii mieszkańców Gminy Braniewo, najistotniejszymi problemami społecznymi lokalnego środowiska są: bezrobocie (uważa tak 74% ankietowanych), uzależnienia behawioralne (62%) oraz uzależnienie od alkoholu (62%).
- Większość respondentów spożywa alkohol stosunkowo rzadko, wypijając przy tym umiarkowane ilości, a więc ich zachowania w aspekcie alkoholu charakteryzuje niskim poziom ryzyka.
- Palenie wyrobów tytoniowych nie jest wśród dorosłych mieszkańców Gminy Braniewo rozpowszechnionym nałogiem, bo aż 71% mieszkańców w ogóle nie pali papierosów ani e-papierosów (ani nałogowo ani też okazynie).
- Badani deklarują, że znają w swoim środowisku osoby przyjmujące narkotyki i dopalacze, w tym 43% zna co najmniej jedną osobę przyjmującą te substancje.
- Wśród najczęściej stosowanych w środowisku lokalnym substancji znalazły się: marihuana i haszysz oraz amfetamina, dopalacze oraz leki stosowane celem odurzenia się.
- Według ankietowanych zjawisko przemocy domowej w Gminie Braniewo jest zauważalne, przy czym 14% respondentów ma w swoim otoczeniu osoby, które doświadczają przemocy domowej, a 26% podejrzewa, że w niektórych rodzinach do przemocy może dochodzić.
- W świetle badania, istotnym problemem są też uzależnienia behawioralne. Aż 77% ankietowanych mieszkańców uważa, że uzależnienie od korzystania z komputera i internetu jest powszechne w środowisku lokalnym. Z kolei problem uzależnienia od gier hazardowych na terenie Gminy Braniewo można identyfikowany jest na niskim poziomie ryzyka. Zaledwie 6% mieszkańców grało kiedykolwiek w życiu w gry typu automaty, gry na pieniądze. Wśród przyczyn podejmowania hazardu dominują motywy finansowe oraz rozrywkowe.

Wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół podstawowych (60 uczniów klas 4-6 oraz 36 uczniów klas 7-8)

- Wraz z wiekiem badanych uczniów wzrasta odsetek młodych osób eksperymentujących z alkoholem oraz papierosami. Inicjację alkoholową ma za sobą 7% uczniów klas 4-6 oraz 17% uczniów klas 7-8.
- Spożywanie napojów alkoholowych przez dzieci i młodzież szkolną w Gminie Braniewo można określić na niskim poziomie ryzyka.
- Do palenia papierosów, chociaż raz w życiu, przyznaje się 11% uczniów klas 7-8. Najczęściej wskazywanymi powodami palenia papierosów jest chęć spróbowania czegoś nowego oraz namowa znajomych.
- Niepokojący jest względnie łatwy dostęp dzieci i młodzieży do wyrobów tytoniowych i napojów alkoholowych. Jego ograniczenie jest zadaniem leżącym w obowiązku osób dorosłych.
- Problem zażywania substancji psychoaktywnych takich jak narkotyki czy dopalacze nie występuje. Uczniowie w większości nie potrafią ocenić, czy nabycie tych substancji jest w ich otoczeniu trudne czy łatwe.
- Badani uczniowie spędzają dziennie na korzystaniu z komputera i telefonu komórkowego nawet powyżej 6 godzin dziennie. Oznaczać to może, że po zakończonych lekcjach są to ich jedyne formy spędzania czasu.
- Zauważalnym problemem wydaje się być skłonność uczniów do korzystania z gier hazardowych, a internetowe gry „na pieniądze” zaczynają być coraz bardziej popularne wśród młodzieży.
- Uczniowie z Gminy Braniewo zostali także poproszeni o ocenę powszechności występowania niektórych uzależnień behawioralnych w ich otoczeniu. Za najbardziej powszechne uznali uzależnienie od internetu oraz uzależnienie od smartfonu. Natomiast jako najrzadziej występujące ocenili uzależnienie od hazardu oraz zaburzenia odżywiania.
- Uczniowie w Gminie Braniewo deklarują w zdecydowanej większości bardzo dobre lub dobre relacje z opiekunami.

5.4. Bezrobocie, bierność zawodowa i ubóstwo

Ubóstwo i bezrobocie to dwa zjawiska ściśle ze sobą powiązane, choć nie zawsze brak płatnej pracy oznacza brak stałego dochodu, a w efekcie niski status materialny. Zjawisko bezrobocia można analizować w oparciu o statystyki PUP, jednak nie oddaje to do końca skali szerszego zjawiska, czyli braku płatnego zatrudnienia. Część osób zarejestrowanych w PUP to osoby, które tylko formalnie są bezrobotne, ponieważ pracują w „szarej strefie”. Z drugiej strony poza rejestrami PUP pozostają osoby poszukujące pracy na własny rachunek, a także bierne zawodowo, które teoretycznie mogłyby pracować, jednak nie mają do tego motywacji, brakuje im kompetencji życiowych lub odpowiednich kwalifikacji zawodowych. Nieaktywne są dość często również osoby, które mają ograniczony dostęp do rynku pracy ze względu na specyficzne cechy. Wielodziennosc, niepełnosprawność, bezdomność czy alkoholizm

powodują, że podjęcie i utrzymanie się w pracy może być szczególnie trudne, ponieważ bariery tkwią nie tylko w świadomości jednostek, ale też całego społeczeństwa (np. stereotypy dotyczące niższej wydajności pracowników z niepełnosprawnościami) oraz systemu pomocy instytucjonalnej.

W grudniu 2023 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Braniewie zarejestrowane były 290 osoby bezrobotne z terenu Gminy Braniewo, co oznacza zmniejszenie ich liczby o 86 osób (o 22,9%) w porównaniu do 2021 roku. Mimo dość dynamicznego spadku liczby mieszkańców gminy w rejestrze bezrobotnych, problem nadal pozostaje istotnym wyzwaniem lokalnej polityki społecznej. Warto przyjrzeć się głównym cechom socjodemograficznym grupy osób pozostających w rejestrach PUP.

Tabela 10. Bezrobotni w Gminie Braniewo w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Ogółem	376	333	290
Kobiety	224	167	168
Mężczyźni	152	166	122
Do 25 roku życia	61	53	46
Do 30 roku życia	116	98	84
Powyżej 50 roku życia	93	93	82
Długotrwale bezrobotni	199	159	160

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BDL GUS.

Z punktu widzenia wsparcia osób doświadczających bezrobocia kluczowe znaczenie mają czynniki indywidualne, które wpływają na zdolność i motywację do podjęcia zatrudnienia. Jednym z takich czynników jest płeć, na co wskazują rozmiary bezrobocia wśród mieszkańców gminy. Więcej kobiet (57,9%) było osobami zarejestrowanymi jako bezrobotne w 2023 roku. W grupie ludności w wieku produkcyjnym, kobiety bezrobotne stanowią 11,8% (udział mężczyzn jest na poziomie 6,3%). Może to być efekt m.in. kwalifikacji nieadekwatnych do potrzeb rynku pracy, przerw związanych z urodzeniem i wychowaniem dzieci czy stereotypów, w świetle których kobiety nie są chętnie zatrudniane z obawy o gorszą wydajność pracy czy większe ryzyko podejmowania zwolnień lekarskich ze względu na choroby dzieci.

Pomimo zmniejszania rozmiarów bezrobocia rejestrowanego, problemem pozostaje nadal długotrwale bezrobocie, rozumiane jako pozostawanie przez bezrobotnego w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych. Osoby należące do kategorii osób długotrwale bezrobotnych w 2023 roku, w liczbie 160, stanowiły 55,2% wszystkich bezrobotnych z gminy.

Bezrobocie stanowi drugi najważniejszy z powodów udzielania pomocy społecznej mieszkańcom Gminy Braniewo. W 2023 roku z tego tytułu wsparcie otrzymało 125 rodzin,

w których funkcjonowało 319 osób. W porównaniu do 2021 roku liczba rodzin spadła o 6, natomiast liczba osób w tych rodzinach zmniejszyła się o 50.

Nierzadko konsekwencją bierności zawodowej i bezrobocia jest ubóstwo, będące zjawiskiem społecznym polegającym na braku dostatecznych środków materialnych do zaspokajania potrzeb życiowych jednostki lub rodziny¹⁰. Może ono być mierzone zarówno w sposób absolutny, co oznacza niewystarczające środki finansowe na zaspokojenie podstawowych potrzeb osoby lub rodziny, bądź w sposób relatywny, kiedy odzwierciedla nierówności społeczne i związane jest z porównaniem poziomu życia danej osoby czy rodziny do średniej w społeczeństwie.

Ubóstwo stanowi jeden z powodów przyznawania świadczeń z pomocy społecznej, przy czym musi ono współwystępować z innym powodem wskazanym w art. 7 ustawy o pomocy społecznej. W 2023 roku z tytułu ubóstwa świadczenia z pomocy społecznej otrzymało 145 rodzin, w których funkcjonowało 355 osób. W porównaniu do 2021 roku liczba rodzin utrzymała się na tym samym poziomie, natomiast liczba osób w rodzinach zwiększyła się o 9.

Jednym z przejawów ubóstwa jest bezdomność. Ze wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z tego powodu w latach 2021-2023 korzystało od 1-2 rodziny (1-3 osób w rodzinach). Bezdomność może stanowić efekt różnych przyczyn, wśród których można wskazać rozpad rodziny, uzależnienie, brak stałych dochodów lub niski ich poziom, eksmisję oraz uzależnienia. Zadaniem gminy jest zapewnienie osobom dotkniętym problemami bezdomności tymczasowego schronienia przez przyznanie miejsca w noclegowni, schronisku bądź ogrzewalni dla osób bezdomnych. W szerszym kontekście zagrożenie bezdomnością może dotyczyć też osób, które posiadają lokal mieszkalny w złym stanie technicznym, a także osoby nie posiadające własnego mieszkania, których nie stać na zakup lub wynajem lokalu na rynku. W takich przypadkach osoba lub rodzina może nabyć prawo do lokalu socjalnego. W 2023 r. Gmina Braniewo posiadała 12 lokali socjalnych w zasobie komunalnym, zaś liczba oczekujących na takie mieszkanie wynosiła również 12.

¹⁰ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/ubostwo;3990730.html>

6. Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią

Zaprezentowane wyżej wyniki diagnozy problemów i potrzeb społecznych mieszkańców stały się podstawą do sformułowania prognozy zmian w sytuacji społecznej Gminy Braniewo. W analizach tych wzięto również pod uwagę czynniki zewnętrzne (np. zjawiska społeczno-gospodarcze), które oddziałują na warunki życia oraz możliwości rozwoju wspólnot lokalnych.

Coraz częściej w dyskursie publicznym podkreśla się, że współczesne czasy stały się przestrzenią permanentnego kryzysu, na który składają się poważne, globalne wyzwania związane ze zmianami klimatycznymi, wyczerpywaniem się źródeł surowców energetycznych (ropa, węgiel, gaz) oraz degradacją środowiska naturalnego, narastającymi konfliktami zbrojnymi i działaniami terrorystycznymi, migracjami na ogromną skalę, a także dynamicznym rozwojem świata wirtualnego i cyberprzestępczości. Poczuciem bezpieczeństwa i stabilności poważnie zachwiały też ostatnio pandemia COVID-19 i trwająca wciąż wojna w Ukrainie¹¹.

Jeśli w skali światowej w perspektywie kilkunastu lat nie uda się wprowadzić radykalnej zmiany sposobu pozyskiwania surowców, projektowania i produkcji, a także zmiany stylów konsumpcji, czyli szeroko rozumianej transformacji energetycznej w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym, należy przewidywać, iż w niedalekiej przyszłości również polską gospodarkę i społeczeństwo może dotknąć kryzys znacznie poważniejszy w skutkach niż wszystkie wcześniejsze. W obliczu tego, Strategia powinna uwzględniać skuteczne zarządzanie w sytuacjach kryzysowych oraz innowacyjne metody pracy, a także elastyczność i reagowanie na zmiany. Należy mieć również na uwadze współczesne trendy definiujące politykę społeczną w Polsce, m.in. rozwój usług społecznych, w tym z udziałem centrów usług społecznych, a także deinstytucjonalizację czyli przechodzenie od opieki o charakterze instytucjonalnym do opieki świadczonej w środowisku rodzinnym i społeczności lokalnej. Na poziomie gmin będzie się to wiązało m.in. z koniecznością budowy skutecznego systemu świadczenia usług społecznych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

Liczba mieszkańców gminy w ostatnich latach zmniejszyła się, na co wpływ miały zarówno migracje ludności, jak i kształtowanie się przyrostu naturalnego na ujemnym poziomie oraz starzenie się społeczeństwa. Należy mieć na uwadze, że rozwój cywilizacyjny, wydłużanie czasu trwania życia oraz coraz wyższa jego jakość będą powodować dalszy systematyczny wzrost liczby osób starszych. Nic nie wskazuje na to, aby sytuacja mogła się znacząco odmienić, a spadek liczby młodych mieszkańców oraz rodzin z dziećmi można było zatrzymać. Pogłębia się kryzys tradycyjnych wartości rodzinnych, decyzje prokreacyjne podejmowane są obecnie coraz później, a dominującym modelem rodziny staje się model 2+1, który nie zapewnia prostej zastępowalności pokoleń. W konsekwencji zmian w strukturze demograficznej, przede wszystkim procesu „starzenia się społeczeństwa”, należy

¹¹ Zob. np. <https://obserwatorgospodarczy.pl/2023/05/22/prof-maczynska-weszliśmy-w-permanentny-kryzys-ale-jest-nadzieja/>

spodziewać się rosnących potrzeb głównie w sferze pomocy społecznej i opieki zdrowotnej, w tym zapotrzebowania na usługi opiekuńcze, asystenckie, medyczne, pielęgnacyjne czy aktywizacyjne. Istotne będzie modyfikowanie i rozwijanie systemu wsparcia osób starszych i osób o zmniejszonej sprawności, a także poprawa dostępności różnych form i usług sprzyjających wzrostowi aktywności społecznej oraz zawodowej seniorów.

Jednym z priorytetowych obszarów lokalnej polityki społecznej w najbliższych latach powinno być zdrowie. W związku ze starzeniem się społeczeństwa oraz trybem życia często nie sprzyjającym zachowaniu sprawności do później starości (ze względu m.in. na brak lub małą aktywność fizyczną, niewłaściwe odżywianie czy niewystarczającą dbałość o higienę), może zwiększać się liczba osób, które będą wymagały wsparcia z tytułu niepełnosprawności czy przewlekłych chorób, zwłaszcza tzw. chorób cywilizacyjnych. Znaczenie mają tu również aspekty środowiskowe, w szczególności zmiany klimatu oraz zanieczyszczenia środowiska, które mogą obniżać stan zdrowotności społeczeństwa. Należy wobec tego zadbać z jednej strony o systematyczne zwiększanie dostępu do usług z zakresu promocji i ochrony zdrowia, rozwijanie usług opiekuńczych i innych środowiskowych form wsparcia, a z drugiej – o efektywne oddziaływanie na poziomie świadomości społeczeństwa i profilaktyki zdrowotnej. Działania w tym zakresie powinny służyć wyposażeniu mieszkańców gminy w kompetencje umożliwiające im zwiększenie kontroli nad własnym zdrowiem, podejmowanie decyzji sprzyjających dobrostanowi fizycznemu i psychicznemu, a także kształtowanie postaw sprzyjających skutecznemu przeciwdziałaniu i rozwiązywaniu problemów życiowych.

Szczególnym wyzwaniem staje się obecnie również zapewnienie dostępności do aktywizacji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnościami i innych, których mobilność ogranicza wiek czy stan zdrowia. W tym zakresie powinny być podejmowane działania służące likwidacji barier w przestrzeni publicznej, w tym barier komunikacyjnych, architektonicznych czy cyfrowych. Ważne jest też wykorzystywanie rozwoju nowych technologii oraz dostosowywanie budynków, sprzętów i działań do potrzeb osób o ograniczonej mobilności i różnych dysfunkcjach, nie tylko narządu ruchu, ale również wzroku, mowy czy słuchu.

Do wyzwań lokalnej polityki społecznej należy też zaliczyć różne rodzaje uzależnień, w tym nie tylko lepiej rozpoznanych uzależnień od substancji psychoaktywnych, takich jak alkohol, narkotyki czy dopalacze, ale także uzależnienia behawioralne np. od internetu, komputera czy hazardu. Są one trudne do wykrycia i zdiagnozowania, a często mają nieuświadomiony charakter bądź nie zostają ujawnione przez osoby nimi dotknięte ze względu chociażby na poczucie wstydu czy brak wiary w możliwość uzyskania skutecznej pomocy. Oba rodzaje uzależnień są niebezpieczne ze względu na ich wpływ na zdrowie fizyczne, a także na funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne osób oraz rodzin. Niejednokrotnie prowadzą nie tylko do utraty zdrowia, ale także do wykluczenia społecznego, przestępczości oraz problemów i dysfunkcji w rodzinie.

Ważne jest również dążenie do zachowywania higieny cyfrowej, co nie tylko będzie sprzyjało zapobieganiu uzależnieniom związanym z nowymi technologiami, ale także może zmniejszyć ryzyko doświadczenia cyberprzemocy, czyli przemocy z ich użyciem. W przypadku młodzieży

cyberprzemoc może przyjąć formę hejtu, wyzwisk, szantażu, podszywania się pod inną osobę, zamieszczania w internecie kompromitujących zdjęć i filmów, bądź rozsyłania ich za pomocą elektronicznych środków komunikacji. Konsekwencje mogą okazać się tragiczne, ponieważ coraz częściej wskazuje się, że to takie sytuacje sprzyjają depresji, samookaleczaniu, a nawet podejmowaniu prób samobójczych przez dzieci i młodzież.

Szczególnym wsparciem należy obejmować rodziny z dziećmi, w tym wielodzietne, niepełne, borykające się z trudnościami codziennego życia i dysfunkcjami, takimi jak przemoc czy uzależnienia. Trzeba wspierać je w szczególności w obszarach kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, prawidłowych wzorców i relacji w rodzinie, rozwoju dzieci i młodzieży, aktywności i integracji społecznej rodzin czy przezwyciężania trudności życiowych. Ważne jest, aby dążyć do rozwiązań, które nie uzależniają wsparcia od dochodu rodziny, natomiast sprzyjają skorzystaniu z niego rodzinom, które przekraczają tzw. próg dochodowy, jeśli doświadczają one trudności i problemów np. opiekuńczo-wychowawczych.

Istotnym obszarem strategicznym jest tworzenie warunków do wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży, poprzez ofertę różnego rodzaju zajęć rozwijających zainteresowania, wzmacniających ich kompetencje, wspierających w obliczu aktualnych wyzwań, w tym związanych ze światem cyfrowym, a także tworzenia miejsc spotkań młodzieży, w których mogłaby konstruktywnie spędzać swój wolny czas. Ważne jest przy tym poczucie sprawczości młodzieży, przestrzeń na jej własną aktywność i pomysły, a także wspieranie w możliwościach rozwoju.

Sprostaniu wyzwaniom lokalnej polityki społecznej będzie sprzyjać zwiększanie dostępu do usług społecznych w Gminie Braniewo, w tym m.in. w obszarze wspierania rodziny oraz dzieci i młodzieży, usług na rzecz osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, aktywizacji społecznej i zawodowej, ze szczególnym naciskiem na grupy doświadczające różnych trudności w dostępie do rynku pracy, przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy domowej, a także wspierających aktywność społeczną wszystkich grup społecznych. Istotne jest to, aby ich rodzaj i zakres stanowił odpowiedź na istniejące oraz prognozowane potrzeby, sprzyjając tym samym rozwojowi społecznemu.

Warunkiem skuteczności w realizacji misji strategii jest współpraca międzyinstytucjonalna, która umożliwia podejmowanie wielopłaszczyznowych działań w zakresie nie tylko diagnozowania i rozwiązywania problemów społecznych, ale przede wszystkim kreowania dobrej jakości życia mieszkańców. Dostępność usług społecznych może być zwiększona poprzez aktywność podmiotów ekonomii społecznej, w tym w szczególności organizacji pozarządowych, dlatego ważne jest kreowanie warunków do ich rozwoju, a także angażowania się obywateli oraz tworzonych przez nie organizacji w kształtowanie polityk publicznych, we współdecydowanie w sprawach lokalnych, jak również sprawna wymiana informacji pomiędzy administracją samorządową a mieszkańcami.

Rozwiązywanie problemów społecznych stanowi długotrwały i wieloaspektowy proces. Warto, aby oprócz działań podejmowanych w sytuacjach kryzysowych, uwzględniał dążenie do zmiany mentalności osób, rodzin i całych społeczności, ponieważ bez ich chęci

i zaangażowania działania te nie przyniosą skutków. Dodatkowym utrudnieniem może być dziedziczność problemów i dysfunkcji, która powoduje, że czerpanie przez kolejne pokolenia postaw życiowych i wzorców zachowań od swoich rodzin, ma wymiar negatywny. Pozwala też prognozować pogłębianie się wykluczenia społecznego w różnych sferach funkcjonowania.

Efektywne rozwiązywanie problemów społecznych może wymagać podejmowania działań zapobiegawczych, służących wczesnemu wykrywaniu „objawów” dysfunkcji; edukacji i informowaniu społeczeństwa w zakresie m.in. zagrożeń społecznych i możliwości ich zapobiegania i likwidowania, a także pobudzaniu aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców. Działania te powinny iść w parze ze zrównoważonym rozwojem gminy, uwzględniającym kierunki wspierające budowę społeczeństwa obywatelskiego – aktywnego i świadomego. Jeżeli te warunki będą spełnione, to w najbliższych latach w zakresie objętym strategią można prognozować, że wizja rozwoju społecznego gminy zawarta w niniejszym dokumencie zostanie zrealizowana.

7. Cele i kierunki działań

Nadrzędnym celem lokalnej polityki społecznej jest poprawa jakości życia ludności gminy, na którą składa się szereg czynników kształtujących warunki życia wspólnoty oraz poszczególnych rodzin i osób samotnie gospodarujących. Wynika stąd potrzeba integracji działań sektorowych w ramach pomocy społecznej, rynku pracy, edukacji, kultury, sportu, zdrowia i polityki prorodzinnej, w ścisłym powiązaniu z realizowanymi w gminie inwestycjami „twardymi” w infrastrukturę techniczną, zasoby mieszkaniowe oraz gospodarkę. Strategiczna wizja rozwoju społecznego zakłada zatem zmiany na lepsze w wielu dziedzinach życia mieszkańców.

Część wdrożeniowa Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Braniewo na lata 2025-2033 została usystematyzowana w formie celów strategicznych. Każdy z nich dotyczy innego wycinka rzeczywistości społecznej, jednakże są one ze sobą ściśle powiązane i wszystkie służą realizacji celu głównego Strategii. W związku z tym, wszystkie cele należy rozpatrywać łącznie w kontekście rozwoju społecznego gminy, uwzględniając jednak to, że wdrożenie założeń jednego z nich będzie miało istotny wpływ na powodzenie pozostałych.

Cel główny Strategii brzmi:

Zwiększenie dostępności oraz jakości kompleksowych usług społecznych sprzyjających poprawie jakości życia mieszkańców Gminy Braniewo

Osiągnięciu celu głównego będzie służyć realizacja celów strategicznych i operacyjnych, poprzez każdorazowo określony katalog działań, wyznaczający kluczowe, niezbędne kierunki zaangażowania władz samorządu, jednostek organizacyjnych gminy oraz partnerów lokalnych. Nie jest katalogiem zamkniętym, więc jeżeli w trakcie wdrażania Strategii pojawiają się jeszcze inne pomysły (projekty) wpisujące się w jej cele, to również powinny zostać wzięte pod uwagę.

W ramach każdego celu strategicznego określono katalog działań uwzględniających oddziaływanie z jednej strony na całą społeczność gminy, a z drugiej na wybrane grupy zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społeczno-zawodowym. Są to przede wszystkim:

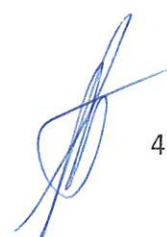
- rodziny z dziećmi w szczególności niepełne i wielodzietne, doświadczające problemów opiekuńczo-wychowawczych oraz trudności w zapewnieniu odpowiednich warunków socjalno-bytowych, charakteryzujące się biernością zawodową i społeczną, a także dotknięte lub zagrożone dysfunkcjami takimi jak przemoc domowa, uzależnienia, przestępczość;

- dzieci i młodzież bez względu na status społeczny i poziom zamożności ich rodzin, z uwagi na szczególne zagrożenie problemami takimi jak ubóstwo, bezrobocie, brak odpowiednich perspektyw życiowych, uzależnienia (zwłaszcza od alkoholu, dopalaczy, internetu, gier komputerowych) i inne zachowania ryzykowne;
- osoby starsze, z niepełnosprawnościami i/lub ciężko, przewlekłe chorujące, zwłaszcza te, które posiadają niewielkie dochody (np. w postaci emerytury lub renty), zaś w swoich środowiskach są osamotnione oraz osoby w kryzysie zdrowia psychicznego i z zaburzeniami psychicznymi;
- osoby znajdujące się w sytuacjach skrajnych (pod względem egzystencjalnym), w szczególności z powodu uzależnień, bezdomności, pobytu w zakładzie karnym, zdarzeń losowych;
- społeczność gminy ze względu na potrzebę wzmacniania jej aktywności oraz integracji i zaangażowania w sprawy lokalne, a także ustawicznego kształcenia w różnych obszarach, takich jak zdrowie, bezpieczeństwo, prawo, ekologia.

Zdefiniowane wyżej obszary oddziaływań przekładają się na zaplanowane w ramach Strategii kierunki niezbędnych działań, które integrują zasoby, kompetencje i zadania z zakresu pomocy społecznej, rynku pracy, edukacji, zdrowia, mieszkalnictwa, bezpieczeństwa publicznego, kultury oraz sportu i rekreacji. Ich efektywna realizacja wymaga m.in.:

- ✓ stałego zwiększania kompetencji pracowników i osób zaangażowanych w realizację Strategii, poprzez systematyczny udział w szkoleniach, kursach, warsztatach, seminariach, konferencjach, wizytach studyjnych i innych formach edukacji;
- ✓ wspierania kadry specjalistów zajmujących się m.in. uzależnieniami, przemocą w rodzinie oraz interwencją kryzysową w postaci superwizji i pomocy psychologicznej;
- ✓ wzmocnienia współpracy i komunikacji międzyinstytucjonalnej w obszarach objętych Strategią, służącej szybkiej diagnozie oraz przeciwdziałania dysfunkcjom społecznym, a także zmniejszaniu skali ich występowania;
- ✓ ukierunkowania na nowe, innowacyjne rozwiązania w zakresie objętym Strategią, służące większej otwartości i elastyczności działania, a także zwiększeniu skuteczności oddziaływań;
- ✓ umiejętności zarządzania w sytuacjach kryzysowych, w szczególności rozpoznawania i diagnozowania sytuacji, podjęcia skutecznych działań zaradczych oraz przewidywania skutków i przeciwdziałaniu im (postawa proaktywna);
- ✓ podejmowania wspólnych działań rzeczniczych i lobbystycznych na rzecz rozwiązań, które nie leżą w gestii gminy, a mogą w istotny sposób przyczynić się do rozwiązania istniejących problemów oraz poprawy jakości życia mieszkańców.

Powyższe działania dotyczą każdego z przyjętych obszarów priorytetowych.

Cel strategiczny 1. Wzmocnienie rodzin w sferze opieki i wychowania, ze szczególnym uwzględnieniem warunków rozwoju dzieci i młodzieży

Cele operacyjne	Kierunki działań
1. Poprawa kompetencji rodziców i opiekunów w zakresie opieki i wychowania dzieci	1) Bieżące diagnozowanie sytuacji problemowych w rodzinach wraz z oceną sytuacji dziecka pod kątem zapewnienia mu bezpieczeństwa. 2) Organizowanie różnych form edukacji rodziców i opiekunów, dotyczących w szczególności rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych, takich jak „Szkoła dla rodziców”, trening kompetencji rodzicielskich.
2. Zapewnienie rodzinom doświadczającym trudności dostępu do kompleksowego wsparcia	3) Zapewnienie wsparcia w postaci pracy socjalnej, asystentury rodzinnej oraz rodzin wspierających, rodzinom doświadczającym trudności w wypełnianiu podstawowych funkcji. 4) Organizowanie poradnictwa psychologicznego, socjalnego, prawnego, pedagogicznego i innego dopasowanego do potrzeb i możliwości osób i rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem dobra dzieci i młodzieży.
3. Zwiększenie efektywności lokalnego systemu wsparcia dziecka i rodziny	5) Zwiększanie katalogu usług społecznych służących wsparciu i poprawie jakości życia dzieci, młodzieży i całych rodzin. 6) Tworzenie miejsc aktywności młodzieży, w postaci klubów, świetlic, z aktywnym udziałem młodzieży i ofertą dostosowaną do jej potrzeb. 7) Integracja rodzin w środowisku lokalnym poprzez m.in. animację lokalną, rozwój wolontariatu i działań samopomocowych, organizację wydarzeń integracyjnych, upowszechnianie pozytywnego wzorca rodziny. 8) Współpraca Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie we Braniewie w zakresie rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych i dysfunkcji rodzin, w szczególności zadań dotyczących organizacji pieczy zastępczej i działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej.
Wskaźniki realizacji działań ■ Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, potrzeby ochrony macierzyństwa, w tym potrzeby ochrony wielodzietności. ■ Liczba zorganizowanych form edukacji rodziców i opiekunów. ■ Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pracą socjalną. ■ Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pracą asystenta rodziny. ■ Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z poradnictwa specjalistycznego. ■ Liczba przedsięwzięć służących wsparciu i aktywizacji rodzin.	
Okres realizacji	2025-2033

Cel strategiczny 2. Poprawa funkcjonowania mieszkańców gminy w sferze społeczno-zawodowej oraz socjalno-bytowej

Cele operacyjne	Kierunki działań
1. Zwiększenie kompetencji mieszkańców sprzyjających aktywności i samodzielności	1) Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Braniewie i innymi instytucjami rynku pracy oraz pracodawcami w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców gminy, w szczególności osób doświadczających trudności w wejściu i utrzymaniu się na rynku pracy.
2. Zmniejszanie barier utrudniających dostęp mieszkańców do aktywizacji zawodowej	2) Wspieranie usług opieki nad dziećmi w żłobkach, przedszkolach, klubach dziecięcych lub u dziennych opiekunów, ułatwiających rodzicom powrót lub wejście na rynek pracy. 3) Rozwój wolontariatu, pomocy sąsiedzkiej i innych form wsparcia środowiskowego osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym i marginalizacją, w tym także jako etap przygotowujący do zatrudnienia. 4) Zapewnienie najuboższym mieszkańcom podstawowych warunków egzystencjalnych, w tym szczególnie osobom bezdomnym w zakresie schronienia, posiłków i ubrania.
3. Poprawa warunków socjalno-bytowych osób i rodzin mieszkających w gminie	5) Działania wspierające powrót do naturalnego życia społecznego osób z niego wyizolowanych, zwłaszcza doświadczających trudności w przystosowaniu się po długotrwałym pobycie w zakładzie karnym oraz osób bezdomnych. 6) Organizowanie zbiórek żywności, odzieży i innych podstawowych dóbr dla osób i rodzin najbardziej potrzebujących.
Wskaźniki realizacji działań ▪ Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa i bezrobocia. ▪ Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezdomności, zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych i ekologicznych. ▪ Liczba bezrobotnych z terenu gminy, w tym m.in. kobiety, długotrwale bezrobotni, bezrobotni do 30 roku życia i powyżej 50 lat. ▪ Liczba bezrobotnych z terenu gminy, którzy wzięli udział w różnych formach aktywizacji zawodowej. ▪ Liczba bezrobotnych z terenu gminy, którzy podjęli pracę niesubsydiowaną. ▪ Liczba dzieci do lat 6 objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie. ▪ Liczba zorganizowanych zbiórek żywności, odzieży i innych podstawowych dóbr z przeznaczeniem dla najbardziej potrzebujących.	
Okres realizacji	2025-2033

Cel strategiczny 3. Kreowanie warunków sprzyjających aktywności i rozwojowi osób starszych, w tym sprawnemu ich funkcjonowaniu w środowisku lokalnym

Cele operacyjne	Kierunki działań
1. Rozwój oferty aktywizacji osób starszych w środowisku lokalnym	1) Edukacja prozdrowotna społeczeństwa w zakresie promocji zdrowego stylu życia, właściwego odżywiania oraz higieny ciała. 2) Organizacja, inicjowanie i wspieranie różnorodnych form aktywności społecznej, edukacyjnej, kulturalnej i fizycznej osób starszych, w tym m.in. pogadanek, kursów, zajęć rozwijających pasje, wycieczek.
2. Zwiększenie dostępności różnych form opieki i wsparcia osób starszych, w szczególności przewlekle chorujących	3) Rozwój środowiskowych form opieki i wsparcia dla osób w podeszłym wieku, udzielających pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, a także stymulujących intelektualną, psychiczną i fizyczną sprawność, takich jak np. środowiskowy dom samopomocy, dzienny dom pobytu, klub seniora. 4) Organizacja usług opiekuńczych w celu jak najdłuższego utrzymania osób starszych o ograniczonej sprawności w środowisku zamieszkania. 5) Organizowanie pomocy sąsiedzkiej na rzecz osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.
3. Poprawa jakości życia osób starszych	6) Upowszechnianie wolontariatu na rzecz osób starszych, a także zaangażowanie seniorów w inicjatywy służące integracji międzypokoleniowej i tworzeniu banku czasu. 7) Realizowanie instrumentów wsparcia ułatwiających funkcjonowanie osobom starszym (np. asystent osobisty osoby starszej, door to door, teleopieka, usługi sąsiedzkie).
Wskaźniki realizacji działań ▪ Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej. ▪ Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby. ▪ Liczba zorganizowanych form aktywności skierowanych do osób starszych. ▪ Liczba funkcjonujących ośrodków wsparcia dla osób starszych/liczba miejsc. ▪ Liczba osób starszych korzystających z usług opiekuńczych, usług asystenckich, teleopieki i innych form wsparcia.	
Okres realizacji	2025-2033

Cel strategiczny 4. Włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami oraz osób długotrwale chorujących, w szczególności psychicznie

Cele operacyjne	Kierunki działań
1. Zapewnienie możliwości rozwoju aktywności społecznej, zawodowej oraz edukacyjnej osób niepełnosprawnościami	1) Tworzenie oferty różnorodnych aktywności osób z niepełnosprawnościami poprzez np. spotkania edukacyjne, prelekcje, warsztaty, zajęcia rozwijające zainteresowania itp. 2) Rozwój usług rehabilitacyjnych, usług opiekuńczych i specjalistycznych, usług sąsiedzkich, usług asystenta osobistego osób niepełnosprawnych, teleopieki oraz opieki wytchnieniowej dla osób z niepełnosprawnościami.
2. Zwiększenie dostępu do różnych form opieki i wsparcia dla osób o ograniczonej samodzielności	3) Zapewnienie możliwości korzystania z mieszkań treningowych i wspomaganych zapewniających usługi bytowe oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w życiu codziennym i realizacji kontaktów społecznych. 4) Dążenie do likwidacji barier architektonicznych utrudniających osobom z niepełnosprawnościami uczestnictwo w życiu społecznym, w tym barier w budynkach użyteczności publicznej.
3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami	5) Wsparcie dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami poprzez m.in. realizację nauczania indywidualnego, zaangażowanie nauczycieli wspomagających, dowożenie dzieci i młodzieży do specjalistycznych placówek. 6) Wspieranie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami poprzez współpracę z PUP w tym zakresie, a także realizację projektów, staży, szkoleń itp. 7) Budowanie świadomości społecznej oraz postaw akceptacji i życzliwości wobec osób z zaburzeniami psychicznymi.
Wskaźniki realizacji działań ▪ Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności. ▪ Liczba zorganizowanych form aktywności skierowanych do osób z niepełnosprawnościami. ▪ Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z form wsparcia takich jak usługi opiekuńcze, opieka wytchnieniowa, asystent osobisty, teleopieka i inne. ▪ Liczba dzieci z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w placówkach oświatowych. ▪ Liczba funkcjonujących ośrodków wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami. ▪ Liczba bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami, które zostały objęte aktywizacją zawodową.	
Okres realizacji	2025-2033

Cel strategiczny 5. Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców różnymi dysfunkcjami społecznymi, w szczególności przemocą domową i uzależnieniami

Cele operacyjne	Kierunki działań
1. Zwiększenie świadomości społecznej w obszarze dysfunkcji	1) Realizacja kampanii i akcji społecznych służących podnoszeniu wiedzy oraz kształtowaniu odpowiednich postaw społecznych, w szczególności w zakresie profilaktyki uzależnień oraz przemocy domowej i bezpieczeństwa publicznego.
2. Wzmocnienie oddziaływań profilaktycznych, prewencyjnych i kompensacyjnych w obszarze dysfunkcji społecznych	2) Inicjowanie i realizacja programów edukacyjno-profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych, dotyczących różnych rodzajów uzależnień, zachowań ryzykownych, przemocy oraz zachowań agresywnych; ze szczególnym uwzględnieniem problematyki aktualnych zagrożeń, takich jak rozwój nowoczesnych technologii, dysfunkcyjne grupy i zachowania, przekaz medialny itp. 3) Monitorowanie sytuacji rodzin zagrożonych dysfunkcjami lub już doświadczających poważnych problemów, a także podejmowanie działań interwencyjnych, terapeutycznych i kompensacyjnych.
3. Zwiększenie dostępu osób i rodzin do pomocy specjalistycznej w zakresie przemocy domowej i uzależnień	4) Zapewnianie poradnictwa specjalistycznego, wsparcia socjalnego, możliwości tworzenia i funkcjonowania grup wsparcia oraz pracy terapeutycznej z dziećmi, osobami dorosłymi i całymi rodzinami doświadczającymi uzależnień bądź przemocy. 5) Stosowanie procedury „Niebieskie Karty” jako ważnego elementu profesjonalnego systemu przeciwdziałania przemocy w środowisku lokalnym. 6) Upowszechnianie informacji z wykorzystaniem materiałów drukowanych, mediów, bezpośrednich spotkań ze specjalistami i innych środków przekazu na temat możliwości uzyskania pomocy przez osoby doświadczające przemocy, uzależnione i ich rodziny.
Wskaźniki realizacji działań ▪ Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu, narkomanii oraz przemocy domowej. ▪ Liczba zrealizowanych programów edukacyjno-profilaktycznych. ▪ Liczba osób, wobec których GKRPA wnioskuje o zastosowanie leczenia odwykowego. ▪ Liczba wszczętych procedur Niebieskie Karty. ▪ Liczba zakończonych procedur Niebieskie Karty.	
Okres realizacji	2025-2033

Cel strategiczny 6. Wsparcie rozwoju wspólnoty lokalnej, upowszechniania idei samorządowej oraz pobudzania aktywności obywatelskiej, w tym poprzez rozwój ekonomii społecznej

Cele operacyjne	Kierunki działań
1. Zwiększenie znaczenia ekonomii społecznej w gminie	1) Współpraca z Ośrodkiem Wsparcia Inicjatyw Ekonomii Społecznej w Elblągu w zakresie upowszechniania wiedzy o ekonomii społecznej oraz możliwości uzyskania wsparcia przez osoby planujące prowadzić działalność w ramach podmiotów ekonomii społecznej np. spółdzielni socjalnej, fundacji lub stowarzyszenia. 2) Dążenie do stosowania przez jednostki organizacyjne gminy klauzul pozwalających na wspieranie przy zakupie usług dodatkowych celów społecznych. 3) Rozwój współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi poprzez m.in. włączanie ich przedstawicieli do zespołów opiniotwórczych i konsultacyjnych, zlecanie realizacji zadań publicznych itd.
2. Tworzenie sprzyjających partycypacji obywatelskiej, integracji i aktywności mieszkańców	
3. Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej oraz współpracy z mieszkańcami i ich organizacjami na rzecz dobra wspólnego	
	4) Upowszechnianie informacji o działaniach i zamierzeniach samorządu gminy i organizacji współpracujących, w tym o ważnych dla społeczności wydarzeniach. 5) Wykorzystywanie różnorodnych form konsultacji społecznych z mieszkańcami (spotkania otwarte, debaty, warsztaty obywatelskie, badania ankietowe) przy podejmowaniu przez władze gminy decyzji w sprawach ważnych dla społeczności, w sposób stwarzający warunki do powszechnego w nich uczestnictwa mieszkańców i organizacji obywatelskich. 6) Tworzenie warunków do rozwoju samoorganizacji społecznej oraz większej partycypacji mieszkańców w sprawy lokalne w szczególności poprzez rozwój świetlic wiejskich oraz wsparcie działań i inicjatyw realizowanych na poziomie sołectw. 7) Edukacja prawna, obywatelska i ekologiczna mieszkańców gminy, mająca na celu podniesienie poziomu świadomości społeczeństwa.
Wskaźniki realizacji działań	
▪ Liczba podmiotów ekonomii społecznej mających siedzibę na terenie gminy. ▪ Liczba organizacji pozarządowych, które otrzymały dotacje na realizację zadań publicznych i/lub od których gmina zakupiła usługi w trybie zamówień publicznych.	

- Liczba przedstawicieli organizacji pozarządowych w zespołach doradczych, opiniodawczych, konsultacyjnych i in.
- Liczba konsultacji społecznych przeprowadzonych z mieszkańcami.
- Liczba postępowań w zakresie zamówień publicznych, w których zastosowano klauzule wspierające cele społeczne.

Okres realizacji	2025-2033
-------------------------	------------------

8. Sposób realizacji Strategii

8.1. Usługi społeczne oraz zadania publiczne zlecane podmiotom ekonomii społecznej

W świetle uwarunkowań ustawowych strategia powinna określać usługi społeczne w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zlecane w trybach, o których mowa w tej ustawie.

Usługi wskazane w ustawie o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych zawierają się w następujących obszarach: 1) polityki prorodzinnej, 2) wspierania rodziny,

3) systemu pieczy zastępczej, 4) pomocy społecznej, 5) promocji i ochrony zdrowia, 6) wspierania osób niepełnosprawnych, 7) edukacji publicznej, 8) przeciwdziałania bezrobociu, 9) kultury, 10) kultury fizycznej i turystyki, 11) pobudzania aktywności obywatelskiej, 12) mieszkalnictwa, 13) ochrony środowiska, 14) reintegracji zawodowej i społecznej.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w sferze zadań publicznych wymienia między innymi zadania w zakresie pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób; wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej; tworzenia warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej; udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększania świadomości prawnej społeczeństwa; działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej; działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego; ochrony i promocji zdrowia, w tym działalności leczniczej; działalności na rzecz osób niepełnosprawnych; promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy; działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym; działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości; działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych; nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania; kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego; wspierania i upowszechniania kultury fizycznej. W związku z uchwaleniem ustawy o ekonomii społecznej dodane zostało również zadanie w zakresie działalności na rzecz podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych.

Usługi społeczne i zadania publiczne, zlecane przez Gminę Braniewo w trybie ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie, są następujące:

- wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej;
- kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego;
- pomoc społeczna.

Powyższe obszary obejmują usługi społeczne, które są realizowane przez podmioty ekonomii społecznej na terenie gminy, na rzecz jej mieszkańców. Wskazane usługi i zadania będą nadal zlecane do realizacji podmiotom ekonomii społecznej, a ich obszary powinny ulec rozszerzeniu w najbliższych latach - przede wszystkim o tematykę promocji i ochrony zdrowia, wspieranie rodziny, działania na rzecz osób w wieku emerytalnym oraz wspieranie osób niepełnosprawnych. Zakłada się w tym aspekcie wykorzystanie i rozwój wewnętrznych zasobów wspólnoty lokalnej, w tym w szczególności działających w gminie podmiotów obywatelskich takich jak stowarzyszenia i koła gospodyń wiejskich.

8.2. Koordynacja wdrażania Strategii

W świetle ustawy o pomocy społecznej, realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych, podobnie jak jej opracowanie, należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Znaczna część kierunków działań zaplanowanych w Strategii mieści się w zadaniach jednostek organizacyjnych Gminy Braniewo, w tym w części realizowanych we współpracy z Powiatem Braniewskim, innymi instytucjami oraz podmiotami ekonomii społecznej. Zasadniczą rolę w zakresie planowania oraz podejmowania decyzji strategicznych będą odgrywały władze Gminy – Wójt oraz Rada Gminy, natomiast instytucją koordynującą działania związane z wdrażaniem Strategii będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Braniewie.

Strategia jest wieloletnim dokumentem planistycznym, w związku z czym należy wziąć pod uwagę, że w wyniku zmian społeczno-ekonomicznych niektóre jej zapisy mogą stać się nieaktualne jeszcze przed końcem okresu jej obowiązywania. W takiej sytuacji należy podjąć decyzję o jej aktualizacji bądź o opracowaniu nowej Strategii, uwzględniającej aktualne na moment opracowania uwarunkowania prawne, programowe, społeczne czy ekonomiczne.

Aktualizacja dokumentu przeprowadzana w trybie, w jakim uchwalona została Strategia, będzie konieczna tylko w przypadku gdy zmianie ulegną obszary priorytetowe i cele strategiczne dokumentu. W pozostałych przypadkach decyzja o aktualizacji zostanie podjęta przez koordynatora wdrażania Strategii - GOPS. Aktualizacji Strategii nie wymagają natomiast zmiany w katalogu działań służących realizacji celów, ponieważ z założenia jest to katalog otwarty, wykorzystywany w zależności od aktualnych potrzeb oraz umożliwiający realizację innych przedsięwzięć, niż w nim wymienione, o ile wpisują się w cele Strategii. Nie wymagają jej także zmiany i modyfikacje wskaźników służących monitoringowi działań. Jeżeli w procesie wdrażania Strategii zostanie zidentyfikowana potrzeba rozszerzenia zakresu lub przeformułowania wybranych wskaźników, możliwe jest wprowadzenie zmian bez konieczności aktualizacji dokumentu – o ile zmiany te będą służyły lepszemu rozpoznaniu sytuacji społecznej oraz efektów wdrażania Strategii.

8.3. Ramy finansowe

Z uwagi na szeroki i różnorodny katalog działań planowanych do realizacji w ramach Strategii, należy w głównych źródłach jej finansowania uwzględnić środki pochodzące z różnych źródeł, w tym dostępne nie tylko dla gmin, ale także innych podmiotów

zaangażowanych w realizację Strategii. Będą to w szczególności środki krajowe, a także unijne oraz granty i środki prywatne.

Jako główne źródło finansowania należy wskazać budżet gminy. W świetle art. 7 Ustawy o samorządzie gminnym do zadań własnych gminy należy zaspokajanie potrzeb zbiorowych wspólnoty, w tym m.in. w sprawach ochrony zdrowia, pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, gminnego budownictwa mieszkaniowego, edukacji publicznej, kultury, polityki prorodzinnej, bezpieczeństwa obywateli czy współpracy ze społecznościami lokalnymi. Zadania te wykonywane są przez jednostki organizacyjne i pomocnicze gminy jako ich zadania statutowe, stanowiąc jednocześnie urzeczywistnienie założeń Strategii w takim zakresie, w jakim zostało to zaplanowane. Pewien zakres działań jest ponadto możliwy do realizacji komplementarnie lub nawet wspólnie przez Samorząd Gminy, Powiatu oraz Województwa, a także inne jednostki – na podstawie zawieranych pomiędzy nimi porozumień.

Istotnym źródłem finansowania zadań jest budżet państwa. Obejmuje ono zarówno transfery w postaci subwencji ogólnej jak i dotacji celowych, z których niektóre trzeba pozyskać startując w konkursach. W tej kategorii mieszczą się bowiem programy rządowe oraz programy ministerstw, takie jak np. Program Oślonowy „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy Domowej” oraz Program wieloletni Senior+ na lata 2021-2025. Ponadto od 2019 roku jednym ze źródeł finansowania działań na rzecz wsparcia osób z niepełnosprawnościami jest Fundusz Solidarnościowy. W jego ramach są realizowane programy takie jak „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych”, „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, „Opieka wytchnieniowa” oraz „Centra opiekuńczo-mieszkalne”.

Istotne źródło finansowania będą stanowić także środki z Funduszy Europejskich w perspektywie 2021-2027, dostępne na szczeblu krajowym i regionalnym, w tym szczególności w obszarze włączenia społecznego, rynku pracy czy edukacji.

Z uwagi na to, że Strategia zakłada aktywny udział społeczności lokalnych i organizacji pozarządowych, a także partnerstwa służące efektywniejszej realizacji polityki społecznej, ważnym źródłem finansowania będą dotacje i granty dostępne dla trzeciego sektora. Wśród nich są programy rządowe i ministerialne (np. Aktywni+), a także programy Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, takie jak np. Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO oraz Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030.

Określenie bardziej precyzyjnych ram finansowych planowanych kierunków działań nie wydaje się obecnie możliwe ani celowe, szczególnie ze względu na szeroki zakres tematyczny dokumentu, długi okres jego obowiązywania oraz konkursowy charakter większości programów pomocowych, który z punktu widzenia podmiotów realizujących przekłada się na incydentalność wsparcia. Adekwatne do potrzeb kosztorysy będą tworzone w momencie planowania rocznego i aktualizacji budżetu gminy (w tym planów finansowych jednostek), a także opracowywania programów i projektów uszczegóławiających założenia Strategii.

8.4. Monitoring Strategii

Monitoring jest podstawą sprawozdawczości, zarządzania zmianą oraz ewaluacji Strategii. Dane zebrane w jego trakcie są analizowane, a następnie opracowywane w formie sprawozdań przeznaczonych zarówno na potrzeby wewnętrzne, jak i raportów prezentowanych opinii publicznej. Wypracowane wnioski i rekomendacje wspomagają proces decyzyjny oraz zarządzanie informacjami, ułatwiając znajdowanie rozwiązań w sytuacjach, kiedy zostaną zidentyfikowane odchylenia od pierwotnych założeń. Ponadto monitoring uzupełniony okresową ewaluacją może stać się źródłem cennych wskazówek dla działań korygujących i usprawniających, a także aktualizacji przyjętych planów.

Wskaźniki realizacji działań, które będą podlegać monitoringowi zostały wskazane przy celach i kierunkach działań. Przewiduje się prowadzenie monitoringu Strategii co dwa lata – za każde zakończone dwa lata kalendarzowe wdrażania Strategii. Raporty z monitoringu Strategii powinny zawierać osiągnięte wartości wskaźników oraz opis zrealizowanych działań, a także wnioski i rekomendacje dla dalszej realizacji Strategii. Przedmiotem monitoringu będą wskaźniki, odnoszące się do kierunków niezbędnych działań, które zostały przyporządkowane poszczególnym obszarom Strategii.

Spis tabel

Tabela 1. Liczba mieszkańców Gminy Braniewo w latach 2020-2023.....	13
Tabela 2. Wybrane dane dotyczące ruchu naturalnego i migracji ludności Gminy Braniewo w latach 2020-2023.....	14
Tabela 3. Wybrane wskaźniki obciążenia demograficznego dotyczące ludności Gminy Braniewo w latach 2020-2023.....	15
Tabela 4. Wybrane wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Braniewo w latach 2020-2023.....	16
Tabela 5. Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości w Gminie Braniewo w latach 2020-2023.....	17
Tabela 6. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej w Gminie Braniewo w latach 2019-2023.....	18
Tabela 7. Liczba osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w formie zasiłków w Gminie Braniewo w latach 2021-2023.....	19
Tabela 8. Powody przyznawania pomocy społecznej w Gminie Braniewo w latach 2021-2023.....	20
Tabela 9. Skala problemu przemocy domowej w świetle procedury „Niebieskie Karty” w Gminie Braniewo w latach 2021-2023.....	33
Tabela 10. Bezrobotni w Gminie Braniewo w latach 2021-2023.....	36

Spis wykresów

Wykres 1. Mieszkańcy Gminy Braniewo według ekonomicznych grup wieku w latach 2020-2023 (w %).....	14
Wykres 2. Stopa bezrobocia w Polsce, województwie warmińsko-mazurskim i powiecie braniewskim w latach 2021-2023.....	17
Wykres 3. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2021-2023.....	30

**PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY**

Stanisław Żołędziewski

